

# 5 let

Naše skromné päťročné jubileum „Života“ uzatvárame, ako to obyčajne býva, vôbec nie ľahkým obdobím prvých výsledkov časopisu. V tomto období mali sme záporu ale aj kladu. Upevnila sa spolupráca odberateľa s redakciou. Už len samotné porovnanie rozsahu tematiky posledných čísel s prvými, ukazuje vôbec nie bagatelné zmeny, ktorými sme prešli behom tých piatich rokov. Zmenila sa nielen kvalita grafickej úpravy a ilustrácií, ale obohatil sa tiež obsah článkov a reportáži. Vznikli nové rubriky a kútky. Informácie sú stále aktuálnejšie. Odborné rady rozrástli sa do značných rozmerov. Máme tiež ešte veľa fažkostí a jednou z nich je starostlivosť o čistou jazyka a dodržiavanie termínu odberu časopisu čitateľmi.

Dnes pri našom malom jubileu nie o vlastných výsledkoch chceme uvažovať, ale predovšetkým chceme spomenúť široký okruh stálych dopisovateľov, poštových doručiteľov každý mesiac klopajúcich na dvere so „Životom“ v ruke. Chceme spomenúť prácu členov spoločenského kolégia ako aj záujmy čitateľov obsiahnuté v listoch do redakcie a anketách. To všetko čo malo svoj vplyv na zmeny, na samotné redagovanie „Života“.

Výmena listov a úvah čitateľov so svojou redakciou stála sa už tradíciou „Života“. Veľakrát v uplynulom období čitatelia a dopisovatelia diskutovali na stránkach časopisu o jeho obsahu a grafickej úprave. Stretnávali sa s redakciou. Písali do redakcie. Zúčastňovali sa porad dopisovateľov. Posledne, asi pred pol rokom celoštátna porada dopisovateľov „Života“ popri slevách uznania pre uroveň časopisu nešetrila ani kritickými poznámkami. Príhlasila radu konstruktívnych návrhov o ktorých sme hovorili v decembrovom čísle m.r.

Pre mesiace, ktoré uplynuli po poslednej porade čitateľov a dopisovateľov bol charakteristický ďalší rozvoj tak obsahu ako aj formy časopisu. Skúsenosti z minulých rokov prehlbené plodnou diskusiou čitateľov pomohli vykrištalizovať a ustáliť profil „Života“. Obohatili jeho obsah novými pozíciami zvlášť zaujímajúcimi čitateľov. Zvýšil sa počet kultúrnych článkov a reportáži, najmä z terénu. Bol zväčšený obsah literárnej časti. Je viac poviedok. Vzbudzujúce záujem populárno-vedecké materiály sú písané ešte prístupnejšou formou. Zvýšené úsilie je venované zlepšeniu jazykovej úrovne. Na minimum je obmedzené tlačenie článkov malými písmenami. Obohatila sa tématika časopisu. Ctižadosfou „Života“ stalo sa uverejňovanie materiálov oboznamujúcich čitateľov so všetkým, čo je zaujímavé vo všetkých zemepisných šírkach.

Neraz sa však stávalo, najmä v posledných mesiacoch, že „Život“ bol oneskorený. Redakcia dostávala vtedy veľa listov od čitateľov... Vina spočíva v fažkostíach — určite prechodných v tlačiarni. Napriek úsiliu — nie z vlastnej viny — redakciu sa ešte nedarilo vyhovieť týmto správnym požiadavkám čitateľov.

Pri príležitosti PÄŤKY prajeme sami sebe odosielanie v termíne „ŽIVOTA“, každý rok väčší počet stále spokojnejších čitateľov a ešte početnejších dopisovateľov nášho časopisu.

# Života



**ŽIVOT**  
KULTURNÉ SOCIAĽNÍ ČASOPIS

NR. 5 MAJ — MÁJ — KVĚTEN 1963 CENA 1 ZL

# POZDRAVUJEME S JAZD ČESKOSLOVENSKÉJ KULTÚRNEJ SPOLOČNOSTI

Práve poldruha roka uplynulo od organizačného sjazdu Československej kultúrnej spoločnosti. Boli to mesiace usilovnej kolektívnej práce v prospech všetkých členov Spoločnosti v rámci Frontu národnej jednoty.

Spoločnosť vytvorila si už organizačnú štruktúru. Má obvodné výbory v Zelove, v Kacwine na Spiši a v Jablonke na Orave. Má tiež 31 Miestnych skupín, ktoré tvoria organizačnú základňu Spoločnosti. Pekným výsledkom Spoločnosti je súskupenie vo svojich radoch vyše 3.100 členov.

Ešte nie všetci členovia Spoločnosti zapojili sa plne do aktívnej práce a predsa Spoločnosť ma široký, viac ako 250 osôb počítajúci funkčný aktív, ktorý úspešne riesí otázku najsprávnejšieho a najlepšieho vedenia Spoločnosti od Miestnych skupín po Ústredný výbor.

Kultúrno-osvetová práca Spoločnosti aj keď sa nepatrne sústredovala na výchovnej činnosti predsa dosiahla nepohybné úspechy v tom priemerne krátkom, poldruha ročnom období. Spoločnosť má 10 ochotníckych divadelných súborov v ktorých učinkuje vyše 90 osôb. Má tiež 9 súborov piesni a tancov v ktorých pôsobí asi 150 osôb, a ďalšie, ktoré sú v štadiu organizácie. Aj keď tieto tanecné a divadelné súbory sú ešte mladé, bez dostatočných skúseností a vyžadujú si ešte odbornú pomoc, predsa vystupovali už 28 krát a stovky a stovky divákov mali možnosť ich vidieť, pozrieť a zabávať sa.

Súbory Spoločnosti vystupujú tiež v rámci Fronty národnej jednoty pri rôzných príležitostiach spojených s elimináciami, oslavami sviatkov atď. Vystupili tiež na estrádnom koncerte ochotníckych divadelných súborov národnostných menín žijúcich v Poľsku.

Spoločnosť zaviedla aj iné formy práce a najmä vedie 19 klubovní v strediskách obývaných českou a slovenskou národnostnou menšinou. Zorganizovala 4 turistické výlety pre svojich členov.

Spoločnosť má tiež kladné výsledky spolupráce s Ligou žien, spolu s ktorou zariadila 6 kurzov strihu, šitia a varenia pre členky Krúžkov dedinských gazdniek na Spiši a Orave.

Spoločnosť má tiež svoj tlačový orgán — mesačník „Život“, riadený širokým aktívom Spoločnosti, a značným počtom stálych dopisovateľov.

Nie je možné vypočítať všetky smery obsahu a formy práce Spoločnosti, ale jedno je treba zdôrazniť, že veľkým úspechom jej členov je to, že jej široký aktív činne sa zúčastňuje života organizácií súskupených vo Fronte národnej jednoty. Túto činnosť je treba ešte viac prehľbiť. Je treba ešte viac členov Spoločnosti zapojiť do plnej účasti v živote a rozvoji svojich dediniek a mestečiek. Je treba ešte užšie spojiť kultúrno-výchovnú činnosť, ktorá je základom práce Spoločnosti s Okresnými oddeleniami kultúry a s Okresnými domami kultúry. Prajeme účastníkom sjazdu Spoločnosti, aby toto bolo základom sjazdovej diskusie.

Treba si byť vedomým toho, že celá činnosť Spoločnosti, všetky jej doterajšie úspechy, nie sú len zásluhou jej aktív. Všetko to čo Spoločnosť urobila bolo a je možné len za pomoc, ktorú jej poskytuje strana a vláda, ktorú jej poskytujú miestne orgány.

Všade, kde sa len pozrieme, do veľkých či malých mest, do sídlisk a dediniek, všade vidíme ako je nás život spojený so životom celého národa, všade vidíme aká úzka je súvislosť medzi programom strany, našou prácou a cielmi ku ktorým speje celý národ. My všetci, obyvatelia Ľudového Poľska máme jeden spoločný cieľ — výstavbu socializmu — a to znamená toľko, aby sa nám všetkým lepšie a radostnejšie žilo.

Zdravíme všetkých delegátov na sjazd a vrele prajeme im úspešný priebeh rokovania.



PSY I POLICYJNE PAŁKI PRZECIW LUDZIOM O CZARNEJ SKÓRZE. Ludność murzyńska na południu Stanów Zjednoczonych rozpoczęła zdecydowaną walkę o zniesienie segregacji rasowej. W wielu miastach odbywają się gwałtowne demonstracje. Policja (jak widzimy na zdj. nie pozostaje bezczynna.

## Z KRAJU I ZE ŚWIATA

Kolorowo i radośnie, wśród tysięcy kwiatów i proporzyców świętował cały kraj swoje dziewiętnaste w wyzwolonej Polsce, pierwszomajowe święto. W manifestacjach i pochodach wzięły udział setki tysięcy ludzi, którzy gorąco i serdecznie manifestowali swoje przywiązanie do idei socjalizmu, swoją wolę dalszego przeobrażania naszej ojczyzny i umacniania dotychczasowych zdobytych.

W Warszawie pierwszomajowe przemówienie do narodu, transmitowane przez radio i telewizję, wygłosił I sekretarz Komitetu Centralnego PZPR tow. Władysław Gomułka, przekazując pożdrowienia całemu społeczeństwu. „Jednoczymy nasze szeregi we wspólnej pracy dla wspólnego dobra; Pracujmy po gospodarsku, zapobiegliwie, z myślą o jutrze budujmy jasną przyszłość naszego kraju” — apelował Wł. Gomułka.

Podobne manifestacje i uroczystości pierwszomajowe odbyły się w innych krajach socjalistycznych. W Moskwie w obchodach święta wziął udział owacyjnie witały premier Kuby Fidel Castro.

9 MAJA BR. uroczyste obchody w Czechosłowacji 18 rocznicę wyzwolenia tego kraju spod okupacji hitlerowskiej przez Armię Radziecką. W Pradze odbyła się tradycyjna defilada wojskowa. W Warszawie ambasador CSRS w Polsce O. Jelen wydał z tej okazji uroczyste przyjęcie, a w Ośrodku Kultury Czechosłowackiej odbył się uroczysty wieczór.

W WARSZAWIE odbyło się posiedzenie Komitetu Wykonawczego Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej.

12 MAJA 200-tysięczna rzesza polskich hutników obchodziła swoje święto. W roku bieżącym polskie hutnictwo dało 8 milionów ton stali, a za 7 lat 23 milionów.

Z OKAZJI „DNIA HUTNIKA” odbyła się w Prezydium WRN w Katowicach dekoracja 30 pracowników hutnictwa złotymi odznakami: „Zasłużoneemu w rozwoju województwa katowickiego”.

POROZUMIENIE HANDLOWE między rządami Kuby i Uruguay jest kolejnym wyłomem w blokadzie gospodarczej prowadzonej przez Stany Zjednoczone.

2,5 MLN PAR obuwia sprzedano w roku ubiegłym zagranicznej polskiej przemysłu obuwniczy.

W CAŁYM KRAJU odbywały się doroczne obchody Dni Oświaty, Książki i Prasy. W licznych wsiach i miasteczkach otwarto nowe placówki księgarskie, czytelnie i punkty biblioteczne, zorganizowane spotkania czytelników z autorami.

W BELCHATOWIE powstanie kombinatu górnictwo-energetycznego oparty na złożach węgla brunatnego. Przewiduje się wydobywanie 45–55 milionów ton

węgla rocznie i zbudowanie elektrowni węglowej o łącznej mocy 6 do 6,5 tys. MW. Inwestycje rozpoczęły się w roku 1966.

U THANT — sekretarz generalny ONZ przebywał z wizytą w Rumunii i Jugosławii.

TORSTEN NILSON — minister spraw zagranicznych Szwecji, wraz z małżonką odwiedził Związek Radziecki na zaproszenie ministra spraw zagranicznych ZSRR A. Gromyki.

MINISTER OSWIATY RFSRR Jewgienij I. Afanasienko odwiedził Polskę gdzie zapoznał się z działalnością naszego szkolnictwa.

12 MAJA rozpoczęły się w Pradze już po raz 18 tradycyjny wielki Międzynarodowy Festiwal Muzyczny „Prażské Jaro”, który potrwa do 3 czerwca. Bierze w nim udział wielu słynnych artystów i zespołów zagranicznych. W programie „Praskiej Wiosny” wykonane zostaną utwory trzech polskich kompozytorów: Wieniawskiego, Wiechowicza i Lutosławskiego.

W MAJU W CZECHOSŁOWACJI centrala handlowa „Pragoexport” zorganizowała w Brnie generalny przegląd produkowanego w CSRS sprzętu sportowego, natomiast „Centrotex” zorganizował w Pradze przegląd i wystawę nowości przemysłu tekstylnego CSRS.

NA TEGOROCZNY sezon wiosenno-latkini na moskiewskiej Wystawie Osiągnięć Narodów ZSRR przygotowano prawie 70 tysięcy nowych eksponatów.

W 32. MIEDZYNARODOWYCH Targach Poznańskich, które rozpoczęły się 9 czerwca

br. zapowiedziało swój udział 60 krajów, w tym największe giganty przemysłowe takich krajów jak W. Brytania, Włochy i inne.

KOSMONAUTA AMERYKAŃSKI GORDON COOPER po okrążeniu 22 razy globu ziemskiego i 34-godzinnym locie w Kosmosie szczęśliwie wadował na Pacyfiku.

POSIĘDZENIE Komitetu Narodowego Obchodów Tysiąclecia Polski, które odbyło się 8 maja w Warszawie poświęcone było przygotowaniom do obchodów 20-lecia Polski Ludowej.

W RAMACH obchodów Tygodnia Ziemi Zachodnich w wiele miejscowości organizowane liczne imprezy popularyzujące dorobek gospodarczy i kulturalny zachodnich i północnych regionów naszego kraju.

W PIERWSZYCH DNIACH maja odbyło się tradycyjne spotkanie młodzieży Polski, Czechosłowacji i NRD na Ziemi Lubuskiej.

PREZYDENT EGIPTU Nasser odwiedził Algierie. Zapowiedziano tu również, że premier tego kraju Ben Bella uda się z wizytą do Kairu.

W SYRII odbyły się gwałtowne demonstracje pronasutowe na rzecz wspólnej unii z Egiptem.

25 MLD 520 MLN ZŁ wyniosły na 1 maja stan składek pieniężnych ludności na ksiązeczkach oszczędnościowych PKO.

25 maja br. w Berlinie zakończył się XVI Wyścig Pokoju. Zwyciężała ekipa NRD i indywidualnie kolarz tej drużyny K. Ampler.

## JUBILEUSZ LUDOWEGO WOJSKA POLSKIEGO

W TYM ROKU przypada 20 rocznica powstania Ludowego Wojska Polskiego. W tej chwili trwają już przygotowania do uroczystych obchodów rocznicy. W poszczególnych okręgach wojskowych organizuje się sesje popularno-naukowe, żołnierze poszczególnych oddziałów i jednostek podjęli zobowiązanie zwiększenia wysiłków szkoleniowych i uzyskania najlepszych wyników w służbie. W jednostkach, które są bezpośrednimi spadkobiercami chlubnych tradycji i dywizji piechoty im. T. Kościuszki odbyły się uroczystości, w których uczestniczyli członkowie najwyższych władz partyjnych i państwowych. Obchody 20-lecia Ludowego Wojska Polskiego odbywać się będą także poza granicami naszego kraju, przede wszystkim w Związku Radzieckim.

*Wszystkim instytucjom i osobom, wszystkim czytelnikom, którzy nadali nam życzenia z okazji 5-lecia „Żivota” składamy serdeczne podziękowania.*

*Redakcja*

# JAROSŁAW IWASZKIEWICZ

Mé osobní vztahy k československé literatuře jsou velmi dobré. Od oněch časů, když se ukázal první český překlad mého, ještě tehdy chlapeckého díla, když jsem s kolegy, básníky ze skupiny „Skamandra“, navštívil Prahu, přibylo mi známých a přátelů mezi českými a slovenskými spisovateli. Pěstuji opravdový kult českých básníků, oněch dnes už mrtvých, jak Hašlas nebo Nezval a z těch živých, kouzelného člověka i spisovatele — Hrušína.

Jako předseda Svazu spisovatelů se snažím všechno, současně s celým ústředním výborem našeho Svazu, aby vztahy mezi polskými a českými spisovateli byly pokud možná nejlepší. Pro mne jsou smlouvy, které každoročně podepisují naše bratrské Svazy, pouhou rámcovou formalitou. Nejdůležitějším momentem je opravdová výměna knih, překlady a vzájemné sbližení obou našich národů. Pokud jde

o sbližení, v poslední době zaznamenáváme značný pokrok.

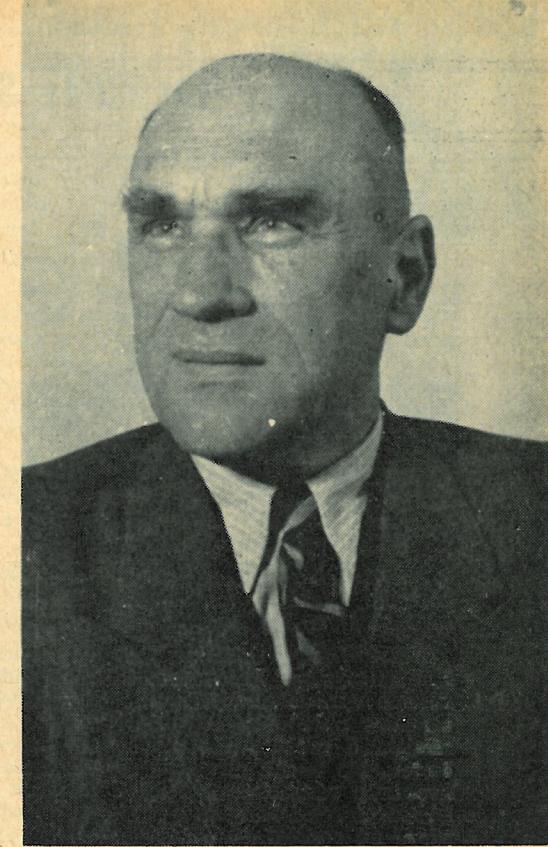
Avšak to vše je stále ještě málo. Za každou cenu musí být napsána vážná kniha o Polsku v Československu a stejná práce o Československu u nás. Všechny snahy, směřující k uskutečnění vydání této tak potřebné knihy, přinesou dříve či později kladné výsledky.

Velmi užitečnou iniciativou je už podruhé realizovaná návštěva mladých československých spisovatelů v Polsku a polských v Československu. Tato výměna mladých lidí napomáhá opravdovému sprátele, vzájemnému poznávání jeden druhého, úctě ke kulturnímu úsilí obou států a je určitě příkladem hodným následování také pokud jde o vztahy mezi námi a jinými státy. Spřízněnost našich jazyků a kultur, odvěké tradice vzájemného ovlivňování jsou pro takovou výměnu jedinečnou základnou.

Řekl bych pouze toto: polskou literaturu v Československu znají dobře (neménim tím pouze tu nejnovější), zatím co my rozhodně nedostatečně známe literaturu českou a slovenskou. Bylo by záhadno, abychom naše úsilí zaměřili na dokonalejší způsob popularizování spisovatelských úspěchů toho bratrského státu u nás. Doufám, že se vbrzku dočkáme těch nejlepších výsledků.

Příznávám se, že já sám znám ve skutečnosti českou a slovenskou současnou literární tvorbu velmi málo, avšak mohu o sobě říci, že jsem zbožňovatelem české literatury z rozhraní XIX. a XX. století. Bohužel, jeden z československých spisovatelů mi nedávno řekl, že tato literatura je už dnes „nečitelná“. Myslím, že se nás přítel snad mylí!

JAROSŁAW IWASZKIEWICZ



## BRONISŁAW ZIELIŃSKI

sovateľa. Okrem toho sú tunu veľravné pamiatky: napríklad lovecká torba Hemingwaya, listy ako aj zaujmavé lovecké trofeje prekladateľa.

— Veľmi zložitá práca prekladateľa, namáhavé tvorivé hľadanie kvôli vernému odzrkadleniu a uchovaniu ovzdušia diela — to je určite zaujímavá téma — zistujem a navrhujem, aby sme predsa len rozboru obmedzili predovšetkým na záležitosť týkajúcej sa veľkého spisovateľa a jeho tvorby. Preto sa pýtam ktoré diela Hemingwaya preložil Bronisław Zieliński.

— Všetky — odpovedá — okrem románu „Mať a nemať“, ktorý preložila Krystyna Tarnowska a niekoľkých poviedok.

— Aký bol Hemingway, ktorého ste predsa osobne poznali?

— Jeho biografia je známa. Zoznámil som sa s ním v Ketchum — tam kde zahynul. Známi menovali ho „Papa“. Táto prezývka charakteristická ostatne nielen tu a na vojne, bola dôkazom atmosféry, ktorú všade Hemingway vytváral svojou osobnosťou. Neobklopoval sa intelektuálmi, ale jednoduchimi ľuďmi, bol jemný, preplený úctou k iným. Vždy pozorne počúval to čo niekto novoril. Preto bol tak veľmi obľúbený tento človek s charakteristickou šedivou briadkou, preto tak dobre poznal život a jeho problémy.

## ZIELIŃSKI

— Hemingway jemný?

— Ano, veľmi, hoci mal rad hrubé slovíčka a v spoločnosti žien choval sa trošku drsne. Avšak všetko nevychádzalo mimo určité medze a na veselo... Povedal mi raz žartovne, že počíta sám seba za spisovateľa strateného pre satiru. Keď som odchádzal, na rozlúčkovú večeru po prvýkrát si obliekol kravatu a bielu kožené sako. Ale nevydržal, k stolu si sadol bez kravaty. Počas tej istej večere pripíjajúc povedal: „Za starého vlka z Varšavy!“

— V „Przekroji“ bolo interview s istým americkým generálom — známym Hemingwayom, v ktorom sa hovorilo o záležitosti smrti tohto spisovateľa. Generál tvrdil, že je pevné presvedčenie, že to bola náhoda pri čistení zbrane.

— Každý, kto kedykoľvek mal do činenia s loveckou zbraňou vie, že je praktický nemožné zastrelenie sa náhodou.

— A posledná otázka, sú knihy Hemingwaya, ktoré už poznáme všetkým čo poňom zostať?

— Nie! Sam mi hovoril, že ma niekoľko neuverejnených diel. Pravdepodobne zanedlho sa ukážu v Amerike.

— Týmto spôsobom veľký spisovateľ bude naďalej žiť medzi nami. Očakávame, že Vy naďalej budete sprístupňovať polskému čitateľovi literárne dedičstvo Hemingwaya.



Veľkých spisovateľov zo zahraničia poznávame v prekladoch ich diel. Je pravidlom, že prekladateľ zostáva v tieni takéhoto veľkého autora. Ale stáva sa, že jeho „mravčia“ práca aj jemu prináša slávu. Stáva sa tak vtedy, keď prekladateľ — popri hlbokej znalosti jazyka — má vlastný literárny talent. Predstavujeme dnes vynikajúceho prekladateľa Bronisława Zielińskiego. Vďaka nemu poznali sme tak tvorbu Ernesta Hemingwaya (Ernest

Miller 1898-1961) laureáta Nobelovej ceny za rok 1954, ako aj siluetu samotného autora.

Každá návštěva v dome Bronisława Zielińskiego (nemýlte prosím so známym spisovateľom Stanisławem Zielińskim) na Mokotově zdá sa byť chvíľou, hoci často trvá dlho. Lebo hostitel je výborným rozprávacom, a téma Hemingway veľmi atrakčnou, najmä preto, že Bronisław Zieliński bol na návštěve v USA u tohto veľkého spi-

## VOJTECH MIHÁLIK

VOJTECH MIHÁLIK (narodený rok 1926) patrí medzi najvýznamnejších slovenských básníkov. Po štúdiách na gymnáziu v Trnave študoval na Filozofickej fakulte v Bratislavě, stal sa potom redaktorom vydavateľstva Slovenský spisovateľ, za čas bol redaktorom časopisu Československý voják v Prahe, po skončení vojenskej základnej služby pracoval ako tajomník Svazu spisovateľov, neskôr ako šéfredaktor.

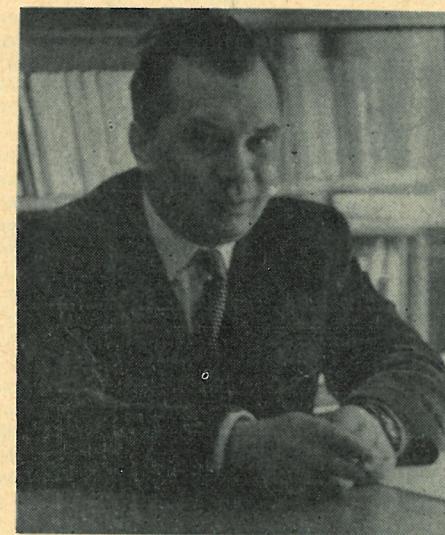
Mihálik vydal doteraz sedem básnických zbierok a v jeho umeleckom vývine sa prudko odzrkadlujú zmeny, akými prechádzalo Československo po víťazstve robotníckej triedy. Mihálik má silne vyvinutý zmysel pre sociálnu realitu, čo sa ukázalo hlavné na zbierke Plebejská košeľa (1950), ale i na rozsiahlej skladbe Vzbúrený Jób (1960); je to básnik do istej miery patetický, jeho pátos však vyplýva z rozmyšľania o skutočnosti, nie z naivnej viery. V jeho talente je čosi pro-

letárske a plebejské, ale zároveň aj vysoko intelektuálne, čo mu umožňuje organizovať hmotu básne do krištáľovo čistého a jasného tvaru. Takýto dokonalý tvar vedel daf dityrambu na pracujúceho človeka v básnickej skladbe Spievajúce srdce (1952) takisto ako krehkým básňam o láske a ludskom sklamani v zbierkach ďalších, z ktorých spomieneme aspoň zbierku Neuromiem na slame (1955). Ozbrojená láška (1953) a Archimedove kruhy (1960).

Mihálik je aj výborným prekladateľom svetovej poézie a zvlášť blízky vzťah má k polskej poézii (Słowacki, Tuwim, Dobrowolski, atď.). Za preklady z Tuwima mu polská vláda udělila Kavalerský kříž radu Polonia restitura.

REDAKCIA: Kedy ste sa zoznámili s Poľskom po prvý raz?

V. MIHÁLIK: V septembri r. 1948 som ako vysokoškolák, štipendista Ministerstva školstva, strávil mesiac v PLR. Navštívil som Varšavu, Gdańsk, Wrocław a Krakov.



REDAKCIA: Poznali ste poľskú literatúru už predtým?

V. MIHÁLIK: Len veľmi utržkovo — podľa toho, čo výšlo u nás v prekladoch. V originále som poznal niekoľko knižiek Tuwima a Wierzyńskeho, z ktorých som potroche prekladal.

REDAKCIA: Aky je Váš najväčší zájazdok z tejto krajiny?

V. MIHÁLIK: Stále mám pred očami príšerný obraz zničenej Wroclavi z r. 1945. Precioval som sem vlakom z Gdańsku. Práve svitalo a ja som sa otriasný díval z vlaku na celé kilometre ruín, ktoré sa bez života vynárali z ustupujúcej noci. Odvedy som vo Wroclavi neboli. O to s väčšou radosťou pri každej návštive Polska sledujem skvelú výstavbu Varšavy, mesta, ktoré som si zamiloval: môj otec bol totiž murár.

REDAKCIA: Ktorí sú vaši najobľúbenejší poľskí spisovatelia?

V. MIHÁLIK: Medzi žijúcimi mám celý rad dobrých priateľov. Prekladal som Słowackého Balladynu, básne Tuwima, Iwaszkiewicza, Dobrowolského, Leca, Jastruna a ďalších. Teraz sa pripravujem na preklad Mickiewiczových Dziadov a Brzechových veršov pre deti. Potom príde na rad Kochanowski. Ale moju trvalou lásku zostáva Julian Tuwim, jeden z najväčších zjavov svetovej poézie.

## HOVORÍME S M. VÁLKOM

**REDAKCIJA:** Ako viete, čs. časopis *Plameň* uverejňuje už dlhší čas medzinárodnú anketu o kultúrnej spolupráci medzi krajinami socialistického tábora. Čo si myslíte o tejto spolupráci, o jej formách a o perspektívach vývoja?

**MIROSLAV VÁLEK:** Myslím, že táto anketa zasahuje do ozajšívych problémov. Ako vidno z príspevkov jednotlivých účastníkov ankety, tvorcovia literatúry a umenia socialistických krajín našli spoločný jazyk: volajú po užej, aktívnejšej a činorodejšej spolupráci v tejto oblasti, po väčszej pestrosti foriem tejto spolupráce. Pokial ide o mňa pripájam sa k nim. Domnievam sa, že ak si socialistická literatúra ako celok, bez ohľadu na to, v ktorej socialistickej krajinnej vzniká, uvedomí svoje prednosti pred literatúrou kapitalistických krajín, môže zohrat vo vývoji svetovej literatúry úlohu, ktorá jej právom prísluší — úlohu bojovníka za najprogresívnejšie, pretože na jumánejšie formy umenia.

**REDAKCIJA:** Zdá sa nám, že v slovenskej literatúre existuje málo dobrých prekladov súčasných diel poľskej literatúry a takisto, že súčasná slov. literatúra sa málo prekladá v Poľsku.

**MIROSLAV VÁLEK:** Dobrých prekladov nikdy nebude dosť, aj keď si myslím, že situáciu netreba vidieť tak čierne. V posledných rokoch vyrástli noví, vysoko kvalifikovaní prekladatelia poľskej literatúry na Slovensku a aj v Poľsku sa — ako sa mi zdá — zvýšil záujem o prekladanie slovenskej literatúry. Pravda, to je iba začiatok. Na oboch stranach je ešte veľa práce, ktorú treba vykonať. Preklady súčasných poľských autorov — Róžewicza, Grochowiaka, Drozdowského, Mrožka a ďalších do slovenčiny, to sú prvé lastovičky, ktoré na rozdiel od príslavia — jar robia. A po jari, ako je známe prichádza vždy leto.

### Z NOVEJ SLOVENSKÉJ POÉZIE

Uverejňujeme krátke výber z poézie Miroslava Válka, predstaviteľa mladej slovenskej poézie, ktorá sa v poslednom čase dostala do centra zájmu mudičov aj čitateľov v celej Československej republike. Podľa zhodných názorov mudičov, stojí najvýraznejší predstaviteľ mlađej slovenskej poézie v popredí vývoja tohto druhu umenia na Slovensku. Tvorivo popierajúc svojich bezprostredných predchodcov, stávajú sa mladí súčasne nositeľmi najlepších tradícii, aj hľadáčmi nových črt v psychike svojho lyrického hrdinu. A tak dnes — ako to už v umení vždy býva — dostala sa mladá slovenská poezia od analýzy k syntéze. Rozbila staré schémy v oblasti vyjadrovania, aj v oblasti umenia, vytvára nový umělecký tvar — a kto vie — zaiste aj nové schémy. Večný kolobeh v umení sa bude opakovat. Ale to už je vecou budúcnosti a zákony života platia aj v literatúre: starí odchádzajú prichádzajú noví a preberajú z ich rúk štafetu, ktorú majú doniesť do cieľa. Teda, šťastnú cestu!

Miroslav Válek debutoval roku 1959 zbierkou básni *Dotyky*, za ktorú bol odmenený literárnu cenou Ivana Krasku. O dva roky neskôr vydal ďalší básnickú zbierku *Prífažlivost'*, odmenený cenou vydavateľstva Slovenský spisovateľ, ktorá sa udeľuje každoročne za najlepšie pôvodné diela bežného roku. Miroslav Válek je známy aj ako prekladateľ poézie. Prekladá z francúzskej, sovietskej a poľskej poézie; za preklady veršov Julianu Tuwima, z ktorých ukážky uverejníme v niektorom z najbližších čísel, dostal roku 1961 osobitnú cenu Slov. lit. fondu.

### M. VÁLEK

### S HLAVOU V OHNI

### MINÚTU PRED USNUTIEM

Rád by som bol, keby si bola ráno iskrou,  
aby si mi vždy, keď svítá, padla do oka.  
Iskra v oku,  
noc, noc hluboká.  
V takej noci k nebu by som stúpal.

Na poludnie by si mohla byť môj úpal.  
Aby o mne hovorili. Celý horí.  
Aby som bol z teba trocha chorý.  
Na poludnie:  
s hlavou v ohni myslieť na teba.

O pol ôsmej večer: dlho hľadám strunu.  
Aby som ťa zahral  
podľa zlata hviezd  
a podľa krvi luny.  
O pol ôsmej večer:  
aby ťa bol celý vesmír plný.

A rád by som bol, keby si raz v noci bola: áno.  
Áno na srdci a áno na ústach.  
Iskra v oku, hlava v ohni,  
noc, noc hluboká.  
Padla si mi do oka.

Videl som vtáka s purpurovým perím  
Mám oči plné krásnych disonancií  
V noci ktorú zapáľujú jeho krídla  
bývam vzdýky sám  
trápiam sa  
plačem  
vymýšľam si  
chvíľu s tebou medzi ružami  
tam sa ťa učím celú naspaniať  
tam ťa dýcham  
až kým povieš Dost

Ja viem že sa to nesmie

Ale kdekoľvek sa dotkneš môjho tela  
stáva sa z neho zreteľne chvejúci sa tón  
Tak dost Už dosť  
Som twoja hudba  
melódia ktorá nejde z hlavy  
môžeš si ma pískať  
mysliac na iné

Ty si ma pískať  
mysliš na iné  
mne to nejde z hlavy

Dovoľ mi usnúť  
dovoľ mi usnúť  
fantázia purpurový vták

## Nowotarski

# ALERT

## kulturalny

Niedávno odbyl sa v Powiatowym Domu Kultury w Nowym Targu przegląd słowackich amatorskich zespołów teatralnych, biorących udział w Pierwszym Ogólnopolskim Festiwalu Amatorskich Zespołów Teatralnych Mniejszości Narodowościowych. Poziom występujących zespołów był różny, tak jak bardzo różne są warunki pracy każdego zespołu. Były bardziej zaawansowane i obeznanie ze sceną, ale także i takie, które miały możliwość po raz pierwszy zaprezentować się większemu gronu widzów. Ale najcenniejsze we wszystkich zespołach było jedno — ambicia i gorąca ochota przodowania. I chociaż na przegląd centralny w Warszawie wybrano tylko jeden zespół (z Lapsz Wyższych) to jednak wiele sił szczerego uznania należało ta drogą przekazać tym wszystkim zespołom, które wytrwałe pracowały i uwięzły udział w przeglądzie nowotarskim. Wspominałam o różnych warunkach pracy. O tym, że niełatwą jest życie działaczy kulturalno-oświatowych. Dużo o tym myślałam i sądzię, że sprawą ta należy się zająć szerzej.

Widziałam w powiecie nowotarskim kilka świetlic, jak również bibliotek. Nie wszystkie one są przytulne. Nie zawsze niestety mogą one poszczyć się czystością, miłym nastrojem, a przede wszystkim nowoczesnym sprzętem, bez którego obecnie trudno organizować taką działalność, która przyciągnie ludność całej wsi. Co robić, aby placówki kulturalne były jednak przytulne. By ludzie tam chętnie przebywali, dobrze się czuli a program pracy kulturalnej odpowiadał dzisiejszym potrzebom?

Kto bezpośrednio zajmował się działalnością kulturalno-oświatową wie chyba najlepiej, że najważniejszym czynnikiem rozwoju życia kulturalnego środowiska jest człowiek. Działacz — jak go nazywamy, bo działa, organizuje życie kulturalne. Od jego umiejętności zgromadzenia wokół placówki grupy aktywistów zależy nie tylko powodzenie pracy, ale i jej żywe związane ze środowiskiem, z jego potrzebami, z najżywszymi zainteresowaniami ludzi. Tylko, że nie zawsze sama chęć, nawet najszczersza i umiejętność organizowania pracy kulturalno-oświatowej wystarcza. Zdarza się przecież, że bardzo doświadczeni i aktywni działacze zamieniają się. Dlaczego? Różne są kłopoty i niezawsze mogą sobie sami w tym pomóc. Jakże często na przykład brak funduszy na załatwianie dzury w dachu, prenumeratę czasopism i dzienników, albo na uzupełnienie sprzętu. Ileż to razy brak opalu, światła itp. Nieraz są nawet pieniądze i też trudno sobie z wieloma kłopotami poradzić, bo znajdują się u wielu dysonentów, takich jak np. nadleśnictwo, gminna spółdzielnia, czy PGRN. Każdy ma mało pieniądzy, ale gdyby tak je razem wziąć można by dużo zrobić.

Pomyślało o tym Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Nowym Targu — biorąc pod uwagę istniejące możliwości w terenie oraz żarliwość działaczy, występując z inicjatywą organizowania tak zwanych kompleksowych placówek kulturalno-oświatowych. Kompleksowa placówka kulturalno-oświatowa stanowi bibliotekę, z szeroko rozwiniętą działalnością oświatową, a także artystyczną. Z czasem dojdzie kino, klub-kawiarnia itd. Tak pomyślane placówki pozwalają skupić środki finansowe. Daje to w efekcie znacznie większe rezultaty niż rozproszoną działalność. Taka organizacja pracy daje też, i to ważne, duże oszczędności finansowe, które z kolei można zużyć na bardziej pilne potrzeby — jak np. wyposażenie placówek w nowoczesne i ładne meble, telewizor oraz inny nowoczesny sprzęt.

Na razie jednak w kosztach utrzymania i wyposażenia tak pomyślnych placówek partycytuje samo Prezydium PRN i rady gromadzkie. Jak długo ta stupsza idea realizowana będzie tylko przez rady narodowe nie można liczyć na śmiałość, szyszącą jej realizację.

Kompleksowe placówki kulturalno-oświatowe będą się szybce rozwijać i osiągać dobre wyniki pracy, zadawanie środowisko, kiedy zdola się skupić wokół nich wszystkie instytucje i organizacje zajmujące się życiem kulturalnym. Od czego zacząć? Najbardziej potrzebny jest wspólnie opracowany plan rozwoju kulturalnego wsi, czy miejscowości. Właśnie w oparciu o kompleksową placówkę. To pierwszy krok. Wspólne działanie pociągne za sobą konieczność zgromadzenia pieniędzy i sprzętu oraz wspólnego dysponowania nimi. Dopiero wtedy można będzie mówić o prawidłowej koordynacji poczynań kulturalno-oświatowych w środowisku. I wtedy wszystkie plagi spadające na działaczy będą juž týkly prikrym wspomnieniem.



Komisia na Okresnom festivale v Novom Targu pri práci. Zlava p. Kuszowa, E. Kowalska, H. Mossakowska-Mazany, Z. Miroska, J. Molitoris.



O to, aby bronić ludzi przed wtórnym analafetyzmem, ubrajać w wiedzę o świecie. Wskazywać drogi jak lepiej gospodarować, a więc i lepiej żyć. By zapewnić ludziom kulturalny wypoczynek po pracy i właściwą rozrywkę. Zeby nie zachodziła potrzeba szukania rozrywki przy kieliszku. I żeby ludzie byli aktywni kulturalnie co pociąga za sobą również aktywnosć społeczną. Kultura człowieka jest przecież niczym innym jak właśnie nieustannie rozwijająca się jego świadomość. Jeśli tak podejdzie się do organizowania działalności kulturalno-wychowawczej wtedy problemy z nią związane nabiorą właściwej rangi. Staną w polu widzenia organizacji partyjnych, rad narodowych i organizacji społecznych.

Tu wyłania się zasadnicze pytania — kto to ma robić? Kto ma wyjść pierwszy z inicjatywy opracowania kilkuletniego planu rozwoju kulturalnego gromady? Zajęć się zespołem środków finansowych. Kto zachęci do zgodnego wysiłku miejscowości i młodzieży, która przecież chce żyć inaczej, lepiej. Trudno w tak krótkim artykule na wszystkie te pytania odpowiedzieć. Jedno jest pewne. Oglądanie się na drugich, spoglądanie na powiat nic lub mało zmieni. Nie radzę więc oglądać się na innych. Raczej zebrać się natychmiast, kiedy tylko będzie ku temu sposobność. Sprzyjać tym poznaniom realizującym się Dni Oświaty, Książki i Prasy. Niech ludzie, którym rzeczywiście sprawa rozwoju kultury ich wsi lub miejscowości leży na sercu zmówią się i wspólnym wysiłkiem podejmą pierwsze kroki. Takie ambicje i wspólny wysiłek doprowadzą do osiągnięcia zamierzonego celu. Oczywiste na pierwszych krokach się nie kończy. Wiadomo, trzeba systematycznej, wytrwałej działalności. Ale dziś, natychmiast, potrzebny jest alert kulturalny, mobilizujący wszystkich ludzi, którzy chcą lepiej żyć.

HENRYKA MOSSAKOWSKA-MAZANY

Zofia Bogaczyk a Anton Bogaczyk mali veľký úspech v hlavných úlobach drámy od Štefana Králika „Trasovisko“, ktorú predviedol ochotnícky divadelný krúžok z Niedzicy vedený Z. Bogaczyk...

„Tri vrecia zemiakov“ od Joža Korpáčka ukázal divadelný krúžok z Chyžného pod vedením Capiaka Eugéna...

„Hora volá“ predvedená divadlom z Kacwina vedeným S. Bakom — bola hrou v ktorej Marta — Margita Molitoris, Pał — Štefan Bąk, Mamka — Franťaška Molitorisová, Otec — Jozef Szpernoga a Soja Andrzej — zaslúžili si uznanie...

„Ženský zákon“ od G. Tajovského ukazaný divadlom z Łapszanki pod vedením Marie Szoltys a úspešna hra súboru vzbudili veľký záujem...

Najmladší súbor vedený Jozefom Bąkom z Podśarnia úspešne vystavil hru „Tri vrecia zemiakov“ v inej inscenácii, v ktorej potlesk si získali: Jozef Chovanec, Szarka Emilia, Smiech Emilia a Sarniak Elias...

„Kamenný chodniček“ od Ferka Urbánka úspešne odohraný nižnotapszanským divadelným krúžkom pod vedením Augustyna Bryju prenesie svojú hru do Varšavy...

Práve túto prácu učinkujúcich ochotníckych divadelných krúžkov ohodnotila H. Mossakowska-Mazany, ďakujúc všetkým za predvedené hry a zdôrazňujúc, že každý súbor mal svoje dobré o zlé stránky. Povzbudzujúc do ďalšej práce a rozvijania kultúrnej činnosti vo svojich dedinkách, želajúc im väčšie úspechy na budúcom festivale.

Tohoročný Okresný festival ochotníckych divadelných krúžkov Spoločnosti — žiaľ v českých strediskách nie sú divadelné krúžky len súbory piesní a tancov — otvoril najlepšiemu sú-

boru veraje k ďalšiemu vystúpeniu v nádhernej miestnosti Dramatického divadla v Paláci vedy a kultúry vo Varšave. Otvoril veraje k účasti 13. mája t.r. na slávnostnom koncerte menšinových divadelných krúžkov z celého Poľska, ktorý je zapojený do programu veľkých osláv Tisícročia Poľského štátu. Divadelná komisia v skladbe: vedúca Okr. domu kultúry v Novom Targu — Zofia Mironiška a členovia Spoločnosti: predsedka ÚV Spoločnosti — Ján Molitoris, prof. Ignáč Nižník a predsedka Obv. výboru na Spiši — Ján Magiera, vytvárala krú-

Toto všetko predviedli nám ochotnícké divadelné krúžky na okresnom festivale, ktorý sa konal 7. apríla t.r. v Okresnom dome kultúry v Novom Targu za účasti zástupcu Departamentu Pracy Kulturalno-Ošviatovej i Biobliotek H. Mossakowskej-Mazany, zástupcu Krajskej komisie kultúry ZMW a člena Plénum ochotníckych divadiel z Krakowa — Kuszowej, vedúcej kultúrneho oddelenia PPRN v Novom Targu E. Kowalskiej, vedúcej PDK — Z. Mironiškej a členov Prezidia ÚV Spoločnosti — Obv. výboru z Oravy a zo Spiša, ako aj mnohých divákov, ktorí okrem komisií pricestovali so svojich dediniek podívať sa na hru známych.

Bol to len jeden deň výstupov, ale kolko príprav a práce si vyžadoval od všetkých. Od hercov hlavných úloh po tie najmenšie. Od všetkých. Kolko usilovnosti a dokonca aj obav bolo pred festivalom. Aby všetko dopadlo čo najlepšie. Aby získať úspech a ukázať čo najlepšiu hru. A predsa nešlo tu o prvé miesto, o prvú cenu, lebo tie tu neboli. Ale šlo o slova uznania a o to, aby ukázali, že na oravských a spišských dedinkách tiež je túžba po kultúre.

Škoda len, že na Okresný festival nestavilo sa viac divadelných krúžkov. Nevideli sme tu tiež divadelný krúžok z Nowej Bialej, Krempach, Łapsz Nižnych, Lipnice Wielkiej, Piekielnika, Harkabuza a z iných dediniek Spiša a Oravy. Myslím, že škoda bola nezúčastniť sa týchto skutočne pekných výstupov. Zle sa stalo, že Miestne skupiny Spoločnosti neukázali nám tu výsledky svojej kultúrnej činnosti. Predsa sa pamäťame na niektoré divadelné krúžky z minulorčích festivalov a súfaži a vieme, že aj inde sú ochotní a talentovaní herci. Treba, aby z dnes učinkujúcich divadelných krúžkov vzali si dobrý príklad aj iné dedinky na Spiši a na Orave. Treba by bolo tiež, aby aj v Zelove alebo Gaštejciach pokúsili sa zorganizovať divadelný krúžok. Vieme, že tam kde sú profesionálne divadla po ruke organizačná práca je tažšia, ale možno, že sa vydarí aj v českých strediskách. Stoi to za premyslenie.

Keby som chcel opísať hru každého učinkujúceho na festivale krúžku. Keby som chcel hovoriť o každom hercovi jednotlivé, iste by mi nestačilo miesto v „Živote“. Preto chcem len stručne povedať, že všetky krúžky snažili sa dať a vložiť do hry svoje najlepšie umenie. Ukázali svoju dobrú vôľu a chuf do práce v divadelnom umení. Ukázali, že pracujú. Ešte sem tam boli chyby, ešte sa dalo pozorovať nedostatky umeleckého prejavu, ale v každom krúžku bol nejeden vynikajúci herec, ktorý vyžaduje si len trochu odbornej pomoci, či to po stránke rézie, charakterizácie alebo dielky, t.z. zrozumiteľnejšieho prednesu. A predovšetkým niekedy zbavenie sa trémy. Myslím, že v budúcnosti je treba si dať viac záležať na krojoch. Aby bolo čím menej situácií, že jeden vystupuje v kroji a druhý je oblečený do mestských šiat, aj keď to úloha nevyžaduje. Viem, že s krojmi sú niekedy tažkosti, ale však nemusia byť tie najnovšie. Nech len budú skutočne ľudové. Tak isto je aj s inými rekvizítami. Keď je ľudová hra, nech sú aj ľudové. Nech nie sú maľovanky alebo výšivky iného rázu, alebo v inom jazyku. Tak isto aj s hodinkami na ruke, nehovoriac už o topánkach. Sú to malickosti, ale divák to hned zachytí.

U všetkých učinkujúcich bolo vidieť, že chcú a môžu prevádzkať kultúrnu činnosť. Každý mesiac pozdvihujú svoje možnosti a umelecké kvalifikácie. A preto patrí vďaka za ich hru všetkým hercom aj tým, hrajúcim hlavné úlohy aj tým ktorí hrajú najmenšie. Tým krúžkom, ktoré ako bolo vidieť z ich hry, vystupujú už nie prý raz pred divákmami, ale aj tým ktorí len začínajú napr. z Podśarnia.

Na druhej strane vyráštajú nové umelecké sily. Sú ochotnícke. Toto ochotnícke umelecké hnutie divadelných krúžkov pôsobiaci na dedinách

má vplyv na tisíce divákov. Pomáha vychovávať. Vstupuje úctu ku kultúre, osvetu a tradíciam iných národov.

Divadelné krúžky majú už bohatý repertoár a to nielen českých, slovenských, poľských, ale aj autorov iných národov preložených do slovenčiny. Členovia divadelných krúžkov a súborov hrajú, spievajú, tančia a šíria nadšenie a obdiv nielen vo svojej dedine, ale aj v susedných ako napr. divadlo z Niedzicy vystupovalo v Nowej Bialej, Krempachoch, Kacwinske v Niedzicy. Wyżołapszanské v Trybszu a Łapszoch Nižnych. Oravské súbory a divadla tiež vystupujú v susedných dedinách stretávajúc sa s veľkým úspechom. Hrajú drámy a veselohry české, slovenské, poľské aj svetové. Diela svetovej klasiky. Klasiky slovenskej a poľskej. Najnovšie súčasné hry.

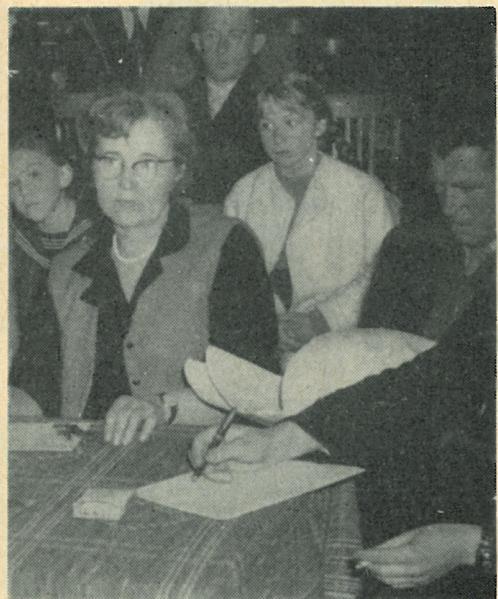
Nechcem sa v tomto viac menej prehľadnom článku rozšírovať o väčšine repertoáru a inscenácií. Ak som spomenul niektoré, hrané ochotníckymi divadlami chcel som predovšetkým ukázať, že divadelné krúžky už od prvých rokov svojho pôsobenia, zaraďujú si do repertoáru také hry, hľadajú a nachádzajú takú umeleckú cestu, ktorá by pomáhala základnému poslaniu ochotníckeho divadelného hnutia, poslaniu: aby pomáhalo umelecko-výchovnej prácou v širšom rozsahu vychovávať. Preto sa zaraďujú do repertoáru aj hry všeobecnejšieho spoločenského dosahu. Hry povznášajúce kultúru a osvetu. Hry o pretvoreni myse vo výchove človeka.

Predsa pri celej starostlivosti vo výbere repertoáru ešte niekedy sa stáva, že krúžky a súbory a to nielen na Spiši a Orave, siahnu po divadelných hráčach a piesniach, ktoré sú často nevhodné. Vypočítané len na získanie ľahkého potlesku divákov. Nie som proti smiechu a dobrej zábave. Ale iste bude lepšie ak sa budeme zabávať a vôbec nachádzat kultúrne rozptýlenie na skutočne dobrej hre a súborovom vystúpení. Mnohí ešte nevedia ako prípraviť hru. Majú ešte veľké tažkosti s réžiou, charakterizáciou atď. a pod. Z času na čas prevádzkané kurzy niekedy mälo pomáhajú. V ochotníckom hnutí často sa stáva a najmä na dedinách, že kurzisti odchádzajú do iných mest za prácou, že menia rodinný stav a tým vznikajú obmedzené možnosti venovania sa práci v súbore z rôznych príčin. Niekedy objektívne inokedy nie. Práve preto je treba jestvujúce súbory obklopíť stálou operátorou. Neustále im pomáhať odbornou radou. Pomáhať pri výbere repertoáru. Ukázať ten základný krok herca. Dnes už nestačí len dobra vôle. Treba nielen organizátora ale aj odborníka a dokonca znalca ochotníckeho divadelného hnutia.

Iste veľkou oporou týchto snah je Sväz ochotníckych divadiel (Związek Teatrów Amatorskich) v Krakove, ktorý je vždy ochotný poskytnúť odbornú radu a pomoc. Iste tiež bude pomocou nadviazaná stále užšia, každodenná spolupráca, predovšetkým s Okresným domom kultúry (PDK) v Novom Targu. Treba, aby aj PDK tak ako aj divadla a súbory Spoločnosti vzájomne s vychádzali v ústrety. Aby divadla a krúžky dopredu hľásili a žiadali PDK o pomoc v ochotníckej kultúrnej činnosti. Treba, aby PDK do svojich programov prác zapojil aj divadla, kapely a súbory Spoločnosti. Aby sa nestalo tak, ako na tohoročnom festivale, vzájomné sťažnosti: divadla, že nikdo z okresu nebol ani raz na skúškach. Nikdo im nepomohol dobrovou radou. A zas PDK sa stažoval, že nebol ani raz upovedomený o skúškach. Že okrem krúžku z Łapsz Nižnych nikdo viac sa nehlásil v kultúrnym oddelení PPRN a PDK v Novom Targu žiadajúc o pomoc.

Myslím, že nie je treba čakať na vzájomné pozvánky a na to, ktorá strana vyjde s iniciatívou, len opakujem — vzájomne si vychádzajú v ústrety. Bude to v prospech celého kultúrneho hnutia.

JANO JANOVSKÝ



## ... LÁSKA ROBI DIVY ...

žok z Łapsz Wyżnych, vedený Augustynom Bryjom, aby reprezentoval Spoločnosť na koncerte vo Varšave.

Na Orave a Spiši vyrástol nový spotrebiteľ kultúry. Nový s nezakazeňým vkusom. Neustále rastie jeho kvalita a počet, preto si treba dať veľmi záležať na repertoári divadelných krúžkov, repertoári súborov piesní a tancov, kapel a pod.





## Jaroslava Blažková

**JAROSLAVA BLAŽKOVÁ** je najpozoruhodnejší talent mladej slovenskej literárnej generácie. Jej prvé prozaické práce sa začínajú zjavovať v obrodenom roku 1956. Predovšetkým v časopise Mladá tvorba, okolo ktorého sa grupuje nová literárna smera. V roku 1960 vydáva prvú prozaickú knihu, knihu noviel „Nylonový mesiac“. Nylonový mesiac“ vychádza v krátkom čase v dvoch vydaniach a stáva sa najobľubenejšou a najdiskutovanejšou knihou mladých ľudí. „Nylonový mesiac“ do stáva cenu vydavateľstva Slovenský spisovateľ na rok 1960. Skoro súbežne so slovenským vydaním vychádza aj v českom preklade a čoskoraj v prekladoch do ďalších jazykov. Toto roku vyjde „Nylonový mesiac“ aj v poľskom preklade vo vydavateľstve Czytelnik. Blažková sa predovšetkým usiluje o preniknutie k základným pocitom dnešných mladých ľudí, ktorí súce stratili strach a materiálne zabezpečenie a existenčné stároste, no na druhej strane sa ich zmocňuje akýsi pocit stiesnenosti pred životom. S odvahou mladostí objavujú svet zmyslových ľubostných zážitkov, citových sklamání a trýzne, a vedľa hrejivého priateľstva aj chvíľkovú ľahostajnosť. Autorka „Nylonového mesiaca“ vydala aj pôvabné knihy pre deti „Tóno, mravec a ja“ a „Ohňostroj pre deduška.“

**REDAKCIA:** Kedy ste sa stretli po prvý raz s Poľskom a poľskou literatúrou?

**J. BLAŽKOVÁ:** S pojmom Poľsko som sa stretla po prvý raz vo veku šiestich rokov, a to za tragikomických okolností. Vždy raz týždenne som pochodovala na klavírnu drezúru k pánu učiteľovi Štepki. Stával za mnou s tenkým ukazovaldom, rozčúlene počúval moje potkýnanie sa o klávesnice a keď boli prehrešky priveľké, triescal ukazovaldom a kričal: Fis, fis!

V Bayerovej škole sa prstovky striedali so slovanskými pesničkami. Raz, keď sme došli ku kukuleczke, čo kuka, a chiopakovi, čo paní szuka, pán učiteľ sa rozčúlil a vyhlásil, že mi nedovolí hrať pesničky Poliakov, čo odhryzli z našej zeme, z našej milovanej krajiny. Bolo to tesne na začiatku vojny. Mal som šest rokov, nijaký talent na hru na klavír a Poliakov som si ešte pár týždňov predstavovala ako čudá so železnými zubami, čo niekde ďaleko hryzú kysucké víšky. Potom sa otec zatváral v izbe s uchom na rádiu, okolo vyslovovali meno — Varšava, mama plakala. Poľskú literatúru som ešte vtedy nepoznala. Prvé očarenie z poľskej knižky prišlo asi o sedem rokov, pri Sienkiewiczom Quo vadis? Páčilo sa mi to celé veľmi a najviac tie miesta, kde sa leží po hostine na ležadlach a zo stropu príša ticho na ľudí fialky. Práve vďačnosť fialiek sa mi podivnými cestami združovania predstav pevne spojila s Poľskom. Keď som pred dvoma rokmi s delegáciou našich mladých literátovcestovala od Katovic až po Hel, stále som na ňu čakala, no márnne. Bola jeseň.

**REDAKCIA:** Aký je váš najsilnejší zážitok z Poľska?

**J. BLAŽKOVÁ:** Organizované zájazdy, na ktorých „plotiči“ predvádzajú pozoruhodnosti, nie sú najlepšou formou získavania silných zážitkov. Rada by som šla do Poľska sama, sama si volila trasu i formu potuliek. No aj z tejto organizovanej cesty zostali vo mne ostré a trblietavé obrazy: Majdanek so svojimi vranami, varšavskí študenti, Klub mládeže vo Wroclavi, hroby v piesku helskej krosy, predavač najkrajších balónikov na svete pred krakovským dómom, jedna smutná Chopinova skladba v jeho rodnom domci, prepchatom obdivovateľmi jeho hudby, mondénna dievčina uprostred sedliakov na haličskom trhu, dom v starej Varšave, v ktorom býva Sławomir Mrožek a ktorý v duchu jeho absurdného humoru nemá dvere.

**REDAKCIA:** Ktorí sú vaši najobľubenejší poľskí spisovatelia?

**J. BLAŽKOVÁ:** Medzi mojich autorov patrí pán Adolf Rudnicki, Jarosław Iwaszkiewicz, Popol a diamant Józefy Andrzejkowskej. Mám rada niektoré Mrožkove Afanasiewove poviedky, pozorne čítam Schaffove filozofické články a tajne milujem Józefa Harasymowicza. Mladú poľskú prózu, žiaľ, nepoznám.



Riaditeľ Vydavateľstva  
„Prasa Krajowa“  
W. WARDECKI



ELŻBIETA STOJOWSKA

Každé číslo saahuje príme 1 bě větších akcí formaci. Kto to průměrně vše 2 sих фотографий. To čísla se nad tém men — přenosná mět — tj. tit. ještě grafik — iluvné obrázky atd. mu přistupují nadané. A nakonec sime — černou a ve „Život“ redeme Varsavě. Pa —

Jestliže v poří přiležitě po časopisu známe me přibližně káždou, která pydá ží na bedre korektoru, tak zaměstnanců davatelství kolpo už pět let vznikl. Pět let pohádka. Každé číslo mě kové. Právě časopisu „Ž“ uz tiletku a po oslavu zamýšlím.

Naše výše c s každoročně osvěty, knižní tisk ních Dni, kladou obráni d kulturního d a sídlí. Tak Té provinkterá časopis. Tě, že je brána ihu. rujeme, že tě kulturních el cvané objekty pon



## Józef Ozga-Michalski

Literárna výmena medzi Poľskom a Československom je súčasne dosť mnohostranná, napriek tomu ocenil by som ju ako skromnú a nepostačujúcu v pomere k aktuálnym potrebám a možnostiam.

Je pravdu, že v Poľsku a Československu prekladá sa a vydáva mnohé diela klasíkov a súčasných poľských, českých a slovenských spisovateľov, ale tí, ktorí sa zaoberajú touto užitočnou prácou, to znamená prekladateľia — majú príliš malo príležitosti, aby v Poľsku a v Československu dopĺňovali si svoje znalosti o literatúre, aby si osviežili znalosti hovorovej reči — ktoré sú nutné pre prácu prekladateľa — a konečne, aby prediskutovali v prostredí literárnych pracovníkov problémy a ťažkosti vyskytujúce sa v aktuálnej tvorivej práci prekladateľa.

Všetko, čo sa doteraz robi, slúži všeobecnej orientácii o podstatných problémoch obidvoch literatúr, pohybujem však, aby mohlo prospievať hlbokej orientovanosti v bujnej húštine hodnotných javov súčasnej literárnej tvorby v Československu a v Poľsku.

Vzájomné styky medzi poľskými a československými spisovateľmi tiež sú obmedzené na bezchybné susedské návštavy, na každoročnú niekoľko týždňov trvajúcu literárnu turistiku — určite užitočnú, ale môže takáto turistika nás uspokojiť?

Bratské zblíženie a spolupráca našich literatúr vyžadujú si nové formy a nový živý obsah, predovšetkým spoločné rozhovory a diskusie o konkrétnych problémoch poézie, prózy, drámy ako aj literárnej kritiky. Bola by užitočná živšia vzájomná spolupráca s kultúrnymi časopismi a možno aj po spoločnej dohode, podniknutie akcie literárnych stretnutí s čitateľmi.

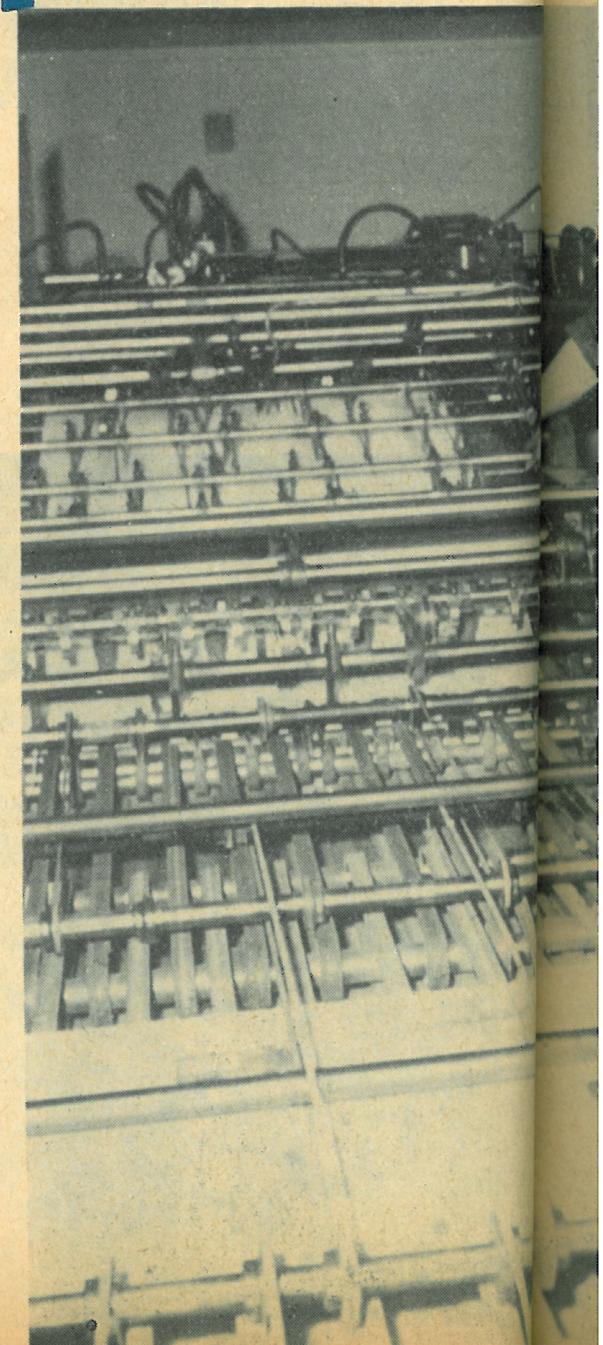
Konečne nejedná sa momentálne o spôsoby. Nech o tom uvažujú predsedníctva poľských a československých sväzov spisovateľov. Ale tak alebo inač mali by sme spoločne sa usilovať o obohatenie doterajšej spolupráce o hlbokej, srdečnejšej tóne, o uchránenie tejto spolupráce pred skostnatením v schémach susedskej kultúrnej výmeny.

Na otázku, čo by som navrhoval československým čitateľom z mojej tvorby — odporučam výber poézie zo zbierok Światowid a Druga Strona Księżyca — ako aj predovšetkým lirické básne uverejňované v posledných 8 číslach mesačníka „Radar“.

**JÓZEF OZGA-MICHALSKI**

„Ž“

Tlačiar STANISLAW KUCHARSKI



## Anton Hykisch

**ANTON HYKISCH** literárne debutoval temer súčasne s Jaroslavou Blažkovou a spolu s touto autorkou stojí v čele dnešnej mladej slovenskej prózy. Podobne ako Blažková aj Hykisch začína uverejňovať svoje prvé prózy v roku 1956 a tiež patria k autorom, ktorí rástli v časopise Mladá tvorba. Hoci s tvorbou Jaroslavy Blažkovej má mnoho spoločného, predovšetkým v usilí prekonat schematickú prozaickú literatúru spred roku 1956 novými, modernými vyjadrovacími prostriedkami umeleckej prózy, výrazne sú aj rozdiely medzi tvorbou týchto dvoch najtalentovannejších predstaviteľov mladej slovenskej prozaickej generácie. Hykischova prvá kniha „Sen vchádza do stanice“ nebudeťaťo na zmyslových pocitoch a zážitkoch ako Blažková, Hykischovi hrđinovia sa skôr zamýšľajú nad tým, ako sa konštrukčne zaradí do spoločnosti po otriasoch, ktoré im spôsobil prvý dotyk s väčším životom. V istom zmysle priomí Hykisch mladú sovietsku prózu, predovšetkým Anatolija Kuznecova. Druhá Hykischova kniha „Strelol som ta“ je zbierkou komorne ladených poviedok, zachytávajúcich zložitý a rozporný vnútorný život dnešného človeka.

**REDAKCIA:** Kedy ste sa zoznámili s Poľskom po prvý raz?

**A. HYKISCH:** S Poľskom som sa zoznámil nepriamo po prvý raz niekedy v roku 1952. Bol som vtedy v druhom ročníku Vysokej školy ekonomickej v Bratislavе a došli sme ponuku študovať ekonomiku námorného obchodu v Poľsku. Pravdaže — nešiel som, neprihlásil som sa. Dodnes to ľutujem. Potom som sa prihlásil na štúdium poľštiny ako nepovinného jazyka a prvý poľský časopis, ktorý som číhal, nebol pre literatúru najvhodnejší bol to — Żołnierz Polski. Neskoršie sa mi dostali do ruky aj ďalšie poľské časopisy a číhal ich dodnes.

V Poľsku som ešte, bohužiaľ, nebol. Vlaní na jeseň som nastačil využiť pozvanie Sväzu poľských spisovateľov, avšak dúfam, že tento rok ho určite využijem.

**REDAKCIA:** Kedy ste sa stretli s poľskou literatúrou?

**A. HYKISCH:** S poľskou literatúrou sa človek stretne ako trinásťročný. Pravdaže, so Sienkiewiczom. Quo vadis a ďalšie jeho diela. Potom dlho nič. Až nakočne poľské časopisy. A teraz by som si rád prečíhal knihu Minkowského, Magdy Leji, Kabatca. Objednávam si ich v našich predajniach, ale márn... A žijme tak blízko vedľa seba. Bratské krajinu...

**REDAKCIA:** Ktorí sú vaši najobľubenejší poľskí spisovatelia?

**A. HYKISCH:** Tažko povedať. Dygat, Breza, Kruczowski ostáva stále nedostihuteľným ideálom mysliteľstva a filozofickej literatúry. Z nových som s pôžitkom zhľtol Kabatcovu Noc milošci. A nadovšetko milujem poľských publicistov. To je veľ moc. Kłominek, Kydryński, Broniarek... Rád by som bol na ich mieste a mal takú autoritu ako oni.

služebního časopisu „Život“ obsahuje 100 témat v podobě článků a drobných informací, které uveřejňujeme v celém území. Podrobnější výpočet je tom, že v každém čísle je zhruba 200 tisíc písem, která jsou na střední formě. Vedle toho je i ilustrace, čáry, barevné a monochromatické, menší i velké. Můžeme započítat barvu do verze různobarevné. Lístek a tiskneme ve žlutém a bílém satén.

Výše podané informace jsou pětiletého výročí časopisu řešené, obdržíme šedesát, obdržíme kávku úsilí a námáni. Vydání „Života“ letecké redakce, sazečů, písek a mnoha jiných lidí, tiskárny, výrobci portáže. Uplynulo dnešního čísla „Života“. Dvacet čísel ročně, následně dvacet stránek, nejvíce květnové číslo uzavírá první příspěvek oslavujeme výročí

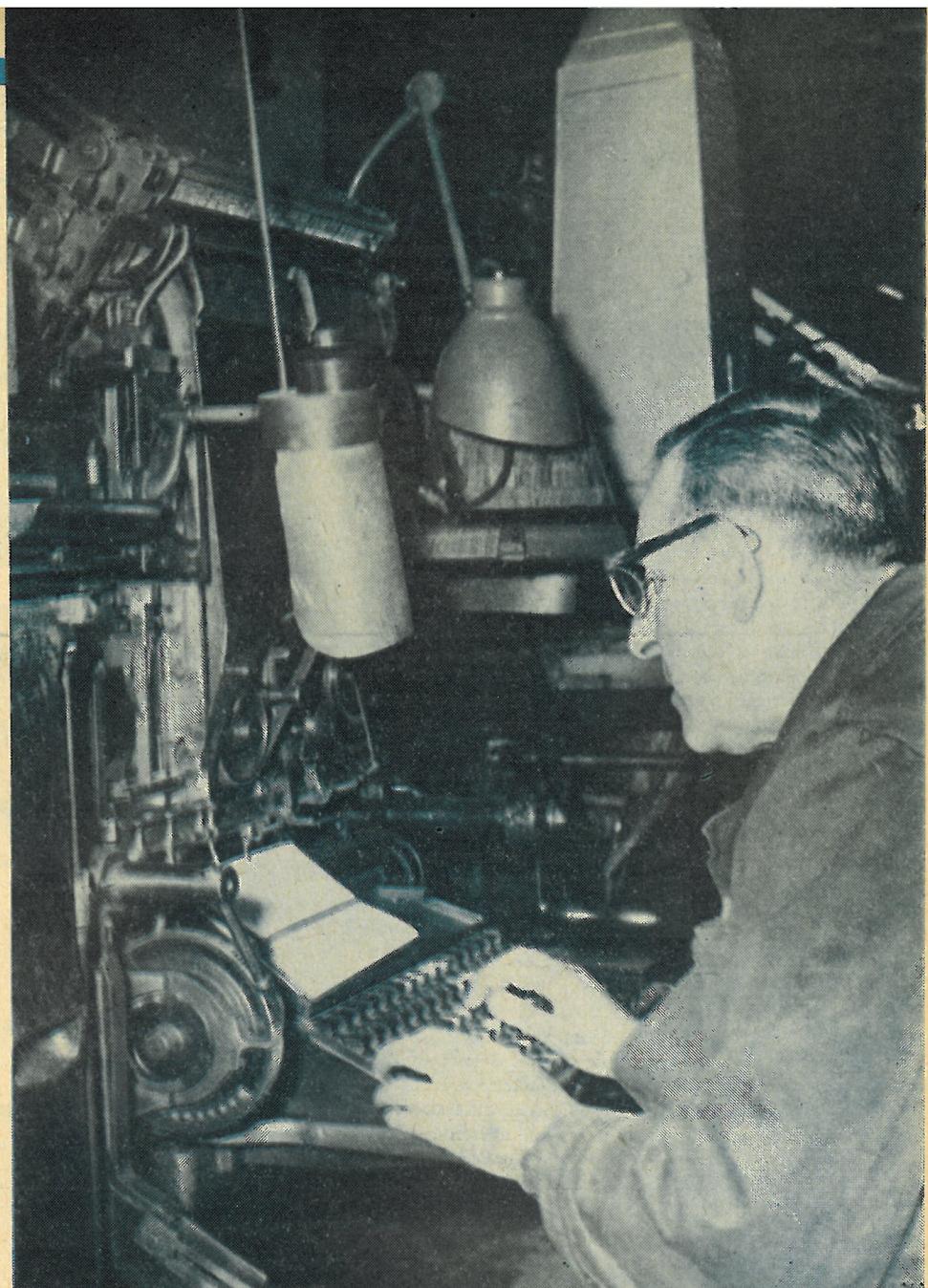
odět odbývá současně organizovanými Dny polského tisku. Oslavy letos byly, knihy a tisku vlastní důraz na nutnost rozvoje vesnic, městeček a také zvané provincie. Která čte také nás, že tato skutečnost je. V redakci pozorujeme větší zájem o tyto zanedbávané poněvadž máme s

nimi stálý kontakt. Jsme rádi, že pokud jde o terén, na nějž mezi jinými také my se dostaváme, a sice Podhale, to byli jsme mezi prvními. Pět let jsme bojovali o zvýšení péče na úseku kulturního rozvoje tétoho území. Listujeme-li nyní v „Životě“, pozorujeme, že celá řada záležitostí „kulturního políčka“ byla sice vyřízena, ale stále ještě zůstává značný pohorský úhor.

Avšak vraťme se k našemu výročí a k časopisu. „Časopis“ — to slovo používáme velmi často. Podle slovníku naučného znamená: Časopis — je to vydavatelská pozice stálá, vycházející v určitých časových intervalech se stejným názvem a následným číslováním. Může to být denník, týdeník, měsíčník nebo kvartálník. Novinami nazýváme denník nebo časopis, který vychází častěji než jednou týdně. Noviny, v jazyku polském gazeta — byly nazývány v XVI. století a jejich polský název je původem italský.

Nejstarší týdeník na světě byl „Relation“, vydávaný v 1609 v Strasburgu. Prvním týdeníkem polským byl „Merkuriusz Polski“ a byl vydáván od roku 1661, nejdříve v Krakově a později ve Varšavě. Nedávno probíhaly oslavy „300 let polského tisku“.

Dnes jsou dějiny světového i polského tisku už velmi bohaté. Neobyčejně bohatý je také pokrok, pokud jde o technické pomůcky tiskařské, které slouží k tisknutí časopisů a rozširování informací slovem i fotografií. Zásluhou praxe mnoha pokolení nás „Život“ využívá dnes plně všech poznatků a výmožností soudobého tisku. Líbí se čtenářům, mimo jiné obsahem a vnitřní formou — přesvědčují nás



Sadzač ZYGMUNT LENARTOWICZ

# ČÍSLO

c tom početné dopisy a výsledky průzkumu naší čtenářské obce. Můžeme bez stopy domýšlivosti směle říci, že „Život“ přejde do historie polského tisku, poněvadž si za těch pět let zasloužil na plnoprávné občanství.

Začátky byly těžké. Vím to velmi dobře, pracuji přece v redakci od samého začátku. Dobře si pamatuji na své pochybnosti a také spolupracovníků: podaří se nám redigovat časopis v třech jazycích, slovenském, českém a polském? Není to tak jednoduché.

Slovenština a čeština jsou jazyky obzvláště těžké pro linotypisty v tiskárně. Jak víte, každý rádek se odlévá současně linotypem. Řekněme, že v rádku je jedno písmeno chybné. V tomto případě se celý rádek odlévá ještě jednou. Samo písmeno nelze opravit. A proto korektorky, slovenština a čeština se často rozlišují a naříkají.

— Ježíšmarjá, jednu chybu opravili a tři nové udělali na tom samém rádku.

Méně často se takováto situace vyskytuje v jazyku polském, ale v českém a slovenském je každodením chlebem.

Naši, řekněme, veřejnou cenzurou je Augustyn Bryja, který bydlí na území Spiše. Musíme mu přiznat, že má jak výborné oko, tak také srdce. Uchytí každou chybou, gramatickou i věcnou. Co však činit, když časopis je už vytiskl. Chybou nemůžeme už opravit. A za měsíc, když už lidé o tom dávno zapoměli, to je u měsíčníku trochu jako „z křížkem po funusu“.

Právní strany — které každý měsíc vystupují v divadelním představení — to jsou redakce, tiskárna a Ruch, který rozesílá časopis. Napsal jsem v divadle, poněvadž na scéně vydavatelské jdou současně kusy lehké a těžší, komedie a tragedie. Čtenáři jsou v právu, když si přejí, aby „Život“ dostávali už v prvních dnech měsíce. Přeje si to také redakce. Bohužel, ne vždy je to uskutečnitelné. Vydání „Života“ v polovině měsíce je pro nás úspěchem, který se rovná přistání člověka na Měsíci.

Harmonogram předpokládá, že měsíc před termínem vydání čísla redakce odevzdá materiál (kromě drobných aktualit) tiskárně. Tiskárna má za měsíc vytisknout nás časopis. Tak by to bylo podle harmonogramu. Ale skutečnost je docela jiná. Přestože redakce se snaží dodržovat smluvní termín, tiskárna soustavně prodlužuje ukončení tisku. Kdož z terénu kdysi namítl, že je tedy nutno odevzdávat materiál dříve, než jeden měsíc před sázením. Ríkám Vám, nepomohlo by to, tiskárna přece sází předešlé číslo.

Mějme trpělivost a nerozčilujme se. Doufajme, že v údobi následující pětiletky bude „Život“ vycházet pravidelně a načas.

Na naší redakční lóži by se našlo hodně květů. Věřte mi, že kdyby tak někdo ze strany poslouchal a pozoroval debaty ohledně nějakého materiálu nebo stránky, byl by přesvědčen, že se všichni hádají. A zatím je to pouhá výměna názorů a poznámek, ostrá pro po-

zorovatele, normální v redakci. Někdo by mohl pomyslet, že měsíčník nevyhmáhá speciálního spěchu. Ovšem, ale normální měsíčník, který nepřináší čtenářům poslední novinky, tak jako nás časopis. Protože my ve skutečnosti v určitém smyslu zastupujeme také týdeník. Chceme, aby nás čtenář byl informován minimálně alespoň o politických událostech z domova i z ciziny za poslední údobí a poslední zprávy nemohou být starší než několik dní. A právě odsud pramení na redakční horečka, ve skutečnosti zdravá, žádoucí a nutná.

Zatím dost o nás a našich potížích. Je někdo, kdo žije bezstarostně? Přísloví praví, že starostí rodi radost, a naopak. Samozřejmě, že toužíme po tom, aby těch starostí bylo pokud možno nejméně, alespoň těch, které jsou spojeny s „Životem“. Jakým způsobem by se podařilo vyeliminovat potíže obětavých doručitelů? Jejich velkou námuhu. Například, vesnice Lipnica nebo Zubrzyca — v nichž mnoho občanů si předplácí „Život“ — jsou rozloženy na horských úbočích v délce 15 kilometrů. Děkujeme listonošům za jejich námuhu. Děkujeme také věrným korespondentům, kteří po celodesně únavné dřině píší možolnatýma rukama příspěvky ze svého terénu. Děkujeme jim za to, že se značí o uchycení všeho zla, které stále ještě bují vedle dobrá a že mají odvahu společně s redakcí vyplet pýr. Děkujeme všem našim příznivcům a přátelům za rady, pomoc, spolupráci, jež nám udělali v posledních pěti letech.

MARIAN KAŠKIEWICZ

V. WOJNAROWSKA



D. KURAHÓ



W. POPIS



S. KNASIEWICZ



# Nerovný boj

Dne 19. dubna 1943 vzplanul ve zdech Varšavského geta boj na život a na smrt zbytků kdysi početného židovského shromaždiště. Boj vypukl v tragických okolnostech a vymáhal od bojujúcich, ktorí čeliili neúmerné presile, nadiskou obťavost a hrdinstvím. V té dobe bylo už židovské obyvatelstvo v Polsku a zvláště ve Varšave téměř vyvražděno.

Povstání, ktoré vypuklo ve Varšavském gete bylo výsledníkem dlouhého organizačního procesu a hledání cesty k pripojení se k všeobecnému hnutí odboje v Polsku a nikoliv následkem zoufalství. V březnu 1942 byl ve Varšavském gete utvořen antifašistický blok. Většina ilegálního tisku, vycházejícího v gete, a hlavně orgán antifašistického bloku „Der Ruf“, nabádaly židovské obyvatelstvo k činnému odporu. Blok měl jasný program boje o národní a společenské osvobození, nabádal židovské obyvatelstvo aby se zapojilo do všeobecného boje s hitlerismem. Koncem roku 1942 byla utvořena Židovská bojová organizace Z.O.B. Jejím hlavním úkolem bylo zorganizování ochrany geta v případě další vysílovací akce a také ochrana Židů v gete proti námezdníkům a pacholkům okupantů.

Působnost Z.O.B. byla velmi aktivní a soustředovala se okolo hlavního úkolu: připravit se k nevyhnutele výběru s okupantem. Z.O.B. udržovala spojení s organizacemi ilegálního Polska a od března 1943 byla v úzkém styku s Gwardią Ludovou a některými oddily Armie Krajowej, od nichž dostávala zbraně a také jinou všeestrannou pomoc.

Už 18. ledna roku 1943 Z.O.B. úspěšně absolvovala svůj bojový křest, když zaútočila na oddíly SS a policii, kteří vstoupili do geta za účelem deportace Židů do táboru smrti. Němci díky této akci vyvezli tehdy pouze nevelké množství osob. 13. března Z.O.B. zaútočila podruhé na Němce, kteří se na ulicích geta dopouštěli náhlí a loupeží. Tato bojová akce ještě více upěvnila autoritu Z.O.B. v očích obyvatelstva geta a také ilegálního Polska.

Vedle Z.O.B. byla utvořena na území geta celá řada jiných menších skupin. Nejvýznamnější a největší z nich byl Židovský vojenský svaz (ZZW), který se neobyčejně účastnil povstání v gete.

Hitlerovci vyznačili datum likvidace Varšavského geta na 19. dubna 1943. Počítali s tím, že celá akce bude trvat ne déle než tři dny a že Hitler obdrží k narozeninám (20. dubna) „Varšavu bez Židů“.

Hitlerovci postavili proti getu více než 3 000 vojáků a důstojníků SS a kromě toho zmobilizovali přes 7 000 vojáků SS, policie a četnicka. Hitlerovci byli dokonale vyzbrojeni, vybaveni moderní zbraní, chráněni tanky a obrněnými auty, podporováni dělostřelectvem a letectvem.

Proti této armádě se postavily bojové oddíly geta, nepočetné, nezkušené, slabě vyzbrojené, vyhlaďovělé. Ve chvíli vypuknutí povstání Židovská bojová organizace měla trochu více než 700 zorganizovaných bojovníků a Vojenský svaz židovský asi 400. Tisíce Židů se živelně spojovalo, tvorilo spontánní ochranné skupiny proti hitlerovským útokům. Iniciativu a vedení povstání převzala Z.O.B.

V noci z 18. na 19. dubna roku 1943 vyvěsili židovští povstalci na viditelných místech bíločervené, rudé a modrobílé prapory. Na hraniční zdi geta byly upevněny transparenty vyzývající obyvatelstvo polské k solidárnímu postoji. A polské obyvatelstvo přineslo nejenom pomoc morální, ale také hmotnou. Polští ilegální bojové organizace účině pomáhaly postalcům Varšavského geta. O společných bojích židovských povstalců a polských organizací mluví, kromě jiných, report generála SS Stroopa (hlavního velitele akce likvidace geta): „Při prvním výpadu do geta se podařilo Židům a polským banditům odrazit naše útočné síly s tanky a obrněnými auty“.

Útok hitlerovských oddílů na geto před svítáním 19. dubna pod vedením plukovníka Sammura byl zadržen a hitlerovci byli donuceni k ústupu. Utěk vrah a mrtvoly hitlerovců na dřívější zdi geta vyvolaly mezi povstalcům pochopitelné nadšení. „Untermensch“ podstoupili nerovný boj za čest a volnost a donutili sebevdomě „Übermenschen“ k opuštění bojiště. Poněvadž v bojích s povstalcem byli Němci několikrát poraženi a domu k ústupu, začali likvidovat geto srovánváním se zemí, pálením domů, vyzáváním bunkrů do vzduchu.

Síly povstalců slably. Ludowa Gwardia začala vydávat z geta židovské bojovníky a kontaktovala je s partyzánskými oddíly. 8. května hitlerovci zaútočili na zboření domů a na bunkry na ulici Milej č. 18. V tomto bunkru byl umístěn štáb Z.O.B. Povstalci v bunkru se udaně bránili a padli jako hrdinové.

Povstání se končilo. Sarvátky a záškodnické akce povstalců byly nekoordinované a osamotněné na troskách a rumištích vypáleného geta. Poslední skupinky bojovníků nazývaných „Gruzowci“ opustily geto s pomocí Gwardie Ludové dne 23. a 26. září roku 1943 a dále bojovaly v partyzánských oddílech.



W. STANKIEWICZ

Niedzica, Kacwin, Lapsze Nižne, Chyžne. Štyri miestne skupiny Československej kultúrnej spoločnosti a štyri pobočky Ligi žien. Len v posledných dvoch mesiacoch ukončené štyri kurzy strihu a šitia. Ešte pred niekoľkými rokmi boli tažkosti s nahovorením žien, aby sa

# NOVÁ



SVETLO

V

DOMOCH

PROBLÉM

NIELEN

ŁAPSZ

NÍŽNYCH

NAJTAŽŠÍ

BOL

ZAČIATOK

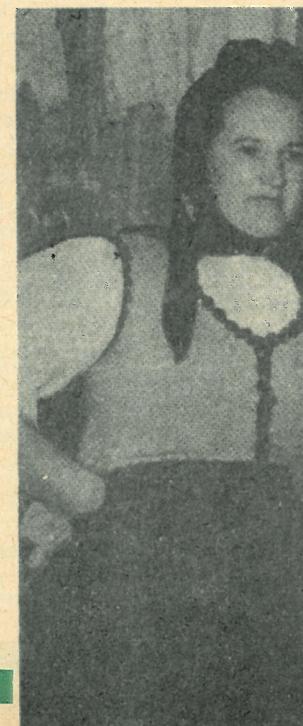
POTREBNÉ

SÚ

FAKTA

A

ČINY



Naša cesta do Łapsz Nižnych neboľa náhodná. Redakcia obdržala pekne maľovanú, ozdobenú ludovými motívmi pozvánku od spišských žien: „Určite príde na slávnosť ukončenia kurzu“ — a práve preto cestujeme do dedinky ležiacej skoro uprostred Spiša.

Nechávame za sebou Nowy Targ. Prechádzame Trybszom a cestou vznášajúcou sa cez nevysoké sedlo — medzi horským pásom Braniska a vrcholkami spajajúcimi sa na juhu so Spišskou Magurou — schádzame do doliny potoka Łapszanki, ktorá je súčasťou Spišského Zamagóra. Dolinou — cez Łapsze Wyżne — pozdĺž Łapszanki, ktorou tečie vzbúrená voda zo snehu topiaceho sa na vrchoch a v dolinach — prichádzame do cieľa našej cesty.

Łapsze Nižne sú veľkou dedinou. S chalupami a murovanými farebnými domčekmi stojacimi uprostred záhradiiek. S alejom parkanov po obidvoch stranach cesty. Ležia vo výške 580 m nad morskou hladinou. Pripomínajú skôr osadu a sú značným hospodárskym a kultúrnym strediskom na tomto teréne. Domy sú tunu väčšinou budované spišským spôsobom. Bokom k ceste. Niektoré stavby počítajú aj celé storočia. Na dolnom konci dediny nachádza sa starý murovaný kostol s gotickou loďou. Bol vybudovaný asi roku 1300. Má maľovaný, plochy strop a vežu s barokovou helmom. Hned po priľom vznášajú sa múry dvojposchodového obranného kaštieľa Horváthovcov — Paloscayiov, pamätajúce počiatky XVI. stor.

Prvý dojem je, akoby sa tu nič nedialo. Ale pod pláštikom toho zdánlivého ticha pulzuje živé, horúce tempo.

Početné sú návrhy, poznámky a myšlienky obyvateľov Łapsz Nižnych. — Stále sa točia okolo základných otázok. Stačí sa len prejsť po dedine. Pristaviť sa. Zameniť niekoľko slov a hned sa dozviete čo by ešte chceli urobiť, aké majú bližšie a ďalšie plány.

Roľnícky krúžok je hrdý na svoje pasienky. Na svoj strojový park a prípravu jarných prác. Ešte nie všetci sú členmi krúžku. Ešte nie všetci využívajú jeho traktory a polnohospodárske stroje. Ale vedenie už vidí možnosti ďalšieho rozvoja roľníckého krúžku. Domnievá sa, že tento rok všetci — alebo skoro všetci, lapšanskí roľníci budú využívať pomoc krúžku. Najťažší, ako obyčajne bol začiatok.

Už dva mesiace stavia prvé kroky miestny klub kaviareň ZMW. Zatiaľ v ňom gazdžujú sami chlapci. Ešte sami varia kávu, ale možno už zanedlho uvidíme v klube dievčatá, ktoré budú pomáhať kolegom.

Nižnolapšania snažia sa, aby bola v dedine otvorená jedáleň GS-u (v budove Urbáru, v miestnosti bývalého potravinárskeho skladu), tak aby už túto letnú sezónu mohli ju využívať početní turisti. Začína bolo tak, že „ked“ turista raňajkoval v Bukowinie Tatránskej a šiel na túru, až po Czorsztyn nikde sa nemohol naobedovať“ — hovoria obyvateľia Łapsz Nižnych. A predsa je to jedná z cest po ktorej najčastejšie chodia turisti na Spiši — poznámenávajú iní. My zo svojej strany povíme, že jedáleň určite bude vefmí osožná aj pre turistov aj pre obyvateľov dediny. Preto vrele odporúčame patričným okresným orgánom, aby tento návrh prejednali.

Iná, úplne iná začína byť táto dedina. Rozdiel medzi starou a novou to sú nielen nové domy, ktorých je stále viac. Nielen nové šaty, kultúra a zvy-

ky, ale aj to ako žijú jej obyvatelia. A len niekoľko rokov uplynulo odvtedy, čo do našich obcí prišiel nový život. K týmu zmenám Łapszania došli cestou tvrdých skúseností. Prevedeli sa, že sú potrebné fakta a činy, aby polepšiť svoj život. Začali verejne sami sebe. Ze môžu zmeniť svoj osud na ľahší že ho môžu chýtiť do vlastných rúk.

Veľa času a papiera potreboval by novinár ak by chcel opísať tie všetky rôzne zaujímavosti a faktá: nehovorili sme ešte o práci miestneho polnohospodárskeho školenia, ktoré úspešne prevádzka stále širšiu činnosť. Nesponuli sme ešte, že keď po večeroch rozžiarí sa svetlo v domoch a na uliciach, obyvatelia po zlom spomínajú včeražie petrolejové lampy — ale zároveň hnevá ich nízké napätie elektrického prúdu a časté vypájanie zo sieti. Nerozprávali sme ani o plánoch miestnej skupiny Čsl. kult. spoloč., ktorá počíta už 91 členov.

Predsa organizovanie kurzu strihu a varenia nie je asi základom práce MS Spoločnosti. Je to predovšetkým úlohou odbodieč Ligi žien na Spiši a Orave, tak ako je to aj inde.

Nepísali sme tiež o planoch zorganizovania pletiarského kurzu a možno aj pletiarského družstva, v ktorom obyvatelia Łapsz Nižnych a najmä ženy mohli by si privyrobiť. Časť obyvateľov cestuje do práce v Obuvníckom kombináte v Novom Targu, časť pracuje v ČSSR. Ale ešte tu v samotnej dedine bol by vefmí užitočný nejaký malý podnik. Je to problém nielen Łapsz Nižnych. Prejavuje sa aj v iných dedinách Spiša a najmä Oravy.

Život mnohých ľudí v Poľsku zmenil sa na lepšie. Ale tieto zmeny fažie prichádzajú tam kde bolo veľa nedostatkov a kde tak veľa bolo treba urobiť. Kde napr. nieto železnicnej trate. Kde ešte nie vždy prichádzajú autobus. Kde ešte stále pomalý pribúda obchodov. Kde je nedostatok malých podnikov a čo sa s tým spája — zárobkov. Kde na ornej pôde urodi sa len ovos a z role nevyberieš kamene. A tak je na celom Podhale.

\* \* \*

Na ulici pred Ludovým domom stojia oblečené do krásnych krojov ženy. V rôznom veku. Mladšie a staršie a okolo nich chodia muži počúvajúce rozhovory. O niekoľko krokov ďalej deti. Je ich tuna toľko, že asi zbehli sa sem z celej dediny. O chvíľu má sa započať slávnosť ukončenia kurzu. Zatiaľ počúvame rozhovory. Všetci rozprávajú o kurze a o výstave zorganizovanej na jeho koniec. Výstavu, ktorú si už od rána pozreli davy ľudí.

„Tie modré šaty s vyšivaným golieríkom veľmi sa mi páčili“ — hovorí jedna zo žien — „A aká pekná blúzička, radá by som si ju kúpila“ — hovorí iná. „Na budúci kurz musíme sa určite aj ja zapísť... Teraz som tiež chcela, ale môj starý povedal, že netreba aby som tam chodila, ony budú len po noci klebetiť. A zatiaľ neklebetili len šili“. — so žiaľom vzdychuje iná. „Ak by chceli predávať, rada kúpim... tak pekne ušité, ani nerozoznačiť je to hotové alebo doma ušité... vidíš akú košeľu ušila svoju... ale ušila ju určite sama?“

— pridávajú pohybovačne... — Vyprávame úryvky rozhovorov, miešajúcich sa so zvukmi ludovej kapeli, ktorá hraje vo vnútri budovy.

ich zúčastnili a dnes inštruktorky Ligi žien a Spoločnosť nie su v stave vyhovieť všetkým prihláškam. Staré zvyky stále častejšie prelínajú sa s novým životom.

# DEDINA

V sále stretávame veľa známych: predsedu Obv. výboru na Spiši Jána Magiera, člena prezidia ÚV Spoločnosti — Augustyna Bryja. Je aj predsedu miestného národného výboru a predsedníčka pobočky Ligi žien z Lapsz Wyžnych. Sú aj iní predstaviteľia miestnych organizácií. Všetkých srdečne vítajú milé a pekné Ľapšančanky, gazdiné dnešnej slávnosti.

Oficiálne otvára výstavu predsedu MS Spoločnosti Andreja Szperka. Kurzistky hľasia ukončenie kurzu a v mene 39 žien dakujú za zorganizovanie tohto. Zároveň pozývajú k prehliadke výstavy, ich diplomových prác. Členovia prezídium dostávajú pekné kytiče kvetov. Kvety obdržal aj Vás redaktor. V mene ÚV spoločnosti — A. Bryja gratuluje kurzistkám k úspešnému ukončeniu kurzu a praje ďalšie úspechy v práci doma a v organizáciach v ktorých sú činné.

V prestavke hráje 25 členna kapela dirigovaná Jozefom Krawontkom. Slová a zvuky hudby sa prelínajú navzájom. V sále vládne teplé, srdečné a radosné ovzdušie. Zahŕňuje aj nás. Dojati počúvame výpovede a pozerráme na radosný barevný dav, ktorý tesne vyplňuje veľkú sálu Ludového domu.

Výstava prekvapuje všetkých svoju rôznorodosťou. Robí dojem dobré zásobeného obchodu s odevom. Nachádzajú sa tuny: bielizeň a detské šatôčky. Šaty a pánske košeľe. Pánske saka a nohavice. Pekne vyšívane blúžičky a moderná dámska bielizeň bohatou ozdobou čipkami. Všetko je starostlivo vykončené a ušite podľa poslednej módy — ako nas ubezpečujú ženy, ktoré si práve pozerajú výstavu.

Všetkých udivujú dosiahnuté výsledky. Predsa bolo to len 300 hodín výučby. Kurzistky môžu byť hrdé na svoju prácu. Oplatilo sa venovať čas ukradenutý každodennej práci. Čas, ktorý normalne bol určený na odpocínok.

Dedinské ženy stále častejšie vychádzajú zo svojho doterajšieho, tenšného dvora. Neboja sa narušiť staré tradície, tie ktoré ich chaticia a zapojia sa do spoločenského diania vo svojej dedine.

K týmto ženám patria v Ľapszoch Nižnych aktivistky pobočky Ligi žien (Koľa Gospodyň Wiejskich) — ženy členovia Spoločnosti — a najmä ich mozog, predsedníčka Mária Babiaszowa a jej najbližší štáb Eleonora Karboszka a Maria Butas.

Rozprávajú nám o svojej práci v rôznych dedinských krúžkoch. O práci žien na dedine. O úspechoch v ktorých ženy nezaostávajú pozadu za mužmi a často ich strhujú za sebou.

Jedny končia kurz, iné pracujú v rolníckom krúžku, v poľnohospodárskom školení (Przysposobenie rolnicze). Ešte iné cvičia v ochotníckom divadelnom súbore. Nedávno bol kurz varenia a pečenia a dnes je ukončený kurz strihu a šitia. Jedným slovom sú všechny činné. Práce majú veľa, ale prináša im uspokojenie. Teší ich každý úspech. Neznechucujú ich obdobné neúspechy. Okrem základných otázok je tisíce drobností, sú to drobné každodenné záležitosti, ktoré obohacujú život dedinských žien.

Veľa záležitostí ich zaujíma. Mnohé búrajú staré názory, ale ešte veľa ich hnevá. Je ešte veľa takých ľudí — najmä starších, ktorí nastačia za konajúcimi sa zmenami. Nemôžu ich pochopiť.

Zoberme si ako príklad posledný kurz — hovoria nám účastníčky tohto:

„Boli podozrenia, že kurzistky sa schádzajú len aby klebetili. Niektorí muži mali námitky proti oneskoreným obedom. Proti tomu, že niekedy si museli sami urobiť večeru, vtedy keď jeho žena zoznamovala sa s abecedou šíjacieho stroja. Mnohí muži neverili vlastným ženám. Neverili, že ona, jeho žena, môže a dokáže zmieriť prácu v hospodárstve s výbec nie ľahkým učením. A to popri všetkých svojich každodenných starostiah. A boli dokonca aj takí — tí najzajalivejší — ktorí podozrievali svoje manželky... čo ona tam šije?...“

Dnes sa všetci smejú týmto podozreniam. Námitkam manželským a nielen manželským... Dnes sa mohli všetci rukopne presvedčiť ako veľa dáva takýto kurz, na ktorom popri poznávaní samotných tájov strihu ženy nadobudli základné vedomosti každodennej potreby. Dozvedeli sa, aké sú pravidlá výberu látky a bariev. Učili sa aké šaty sú praktické a zároveň moderné. Získali tiež základné vedomosti o hygiene ženy.

Rôznorodý a zaujímavý je nás život. Prináša so sebou radost, smútok a úplne neočakávané udalosti a stretnutia. Takato bola aj mladost inštruktorky Ligi žien — Marie Petraszkowej, ktorá nám ukazuje dnešnú výstavu. Prácu započala v novotarskom okrese pred niekoľkými rokmi. Prešťahovala sa sem z Ostrowca Świętokrzyskiego, kde — po maturite v Krakove — pracovala ako majster v odevných závodoch. „Vďaka predsedníčke Okresnej pobočky Ligi žien p. Ciechoowej započala som prácu ako inštruktorka Ligi žien — hovorí Maria Petraszkowa — a nakoľko mala som nadanie a chuť do práce, trvá to už 7 rokov.“

„Prvý môj kurz na Spiši bol v Ľapszach Wyžnych. Mám naň milé spomienky. Odvtedy som už riadila 11 kurzov strihu a šitia pre členky Spoločnosti. Najväčšia účasť bola v Jurgove (30 kurzistiek) a teraz v Ľapszoch Nižnych (39 účastníčok). V Niedzicy a Kacwine kurzov sa zúčastnilo po 25 osôb. Ale súčasne — v súhlase so správnymi predpismi Ligi žien — poznámenáva Maria Petraszkowa — každý kurz môže mať len 20 účastníčok.“

Na našu otázku, ktorý kurz bol najpríjemnejší — Maria Petraszkowa hovorí, že najtažšie boli začiatky — prvé kurzy. Ale milo spomína všetky.

My však budeme trošku nediskrétne a povieme — tak medzi nami — že asi najmilšie spomienky budú spojené s Krempachmi. Lebo práve tam poznala p. Maria svojho manžela. A všetko sa začalo kurzom strihu a šitia.

Dnešná žena na Spiši a Orave v ničom nepripomína bývalé ženy, pre ktoré celým svetom bola vlastná izba. Zmeny okrem celkového pokroku, ktorý je znateľne cítit na Spišských a Oravských dedinkách. Popri pokroku v poľnohospodárstve a chove dobytka. Popri širokom rozvoji kultúry a techniky — menia aj mentalitu dedinských žien. Mnohé z nich si to ešte neuvedomujú, mnohé len cítia, ale mnohé už vedia. Vedia čo a ako robiť, aby tieto zmeny urýchliť.

A tak je nielen v Ľapszoch Nižnych, Niedzicy, Kacwine, Chyžnom, a iných dedinách. Na Spiši, na Orave a inde. Všade tam, kde prichádza nový, lepší život. Všade tam, kde stúpajú potreby a nároky obyvateľstva. A to nielen v centrum krajiny, ale aj tuna na Spiškom Zamagóru a pod Babiou Horou.

ADAM ADAMEC



Aktivistky pobočky Ligi žien v Ľapszach Nižnych

Dychová kapela v Ľapszoch Nižnych pod vedením Jozefa Krawontku



Po šiestich týždňoch výučby vedenej inštruktorkou Ligi žien, Máriou Waksmundzkou, 19 dievčat z Chyžného obdržalo diplomy ukončenia kurzu strihu a šitia, ktorý organizovala Liga žien a Obv. výbor Československej kultúrnej spoločnosti. Behom 250 hodín trvania kurzu, jeho účastníčky ovladli tajé krajčírstva natofko, že keď by som bol ženou obliekol by som si každé z predvádzaných šiat, blúžičiek a sukni. Najmä upozorňovali na seba práce A. Janiak, J. Tysačzyk, J. Helegdy, A. Capiak. Pri príležitosti tejto slávnosti Zofia Cichowa — predsedníčka Okresného výboru Ligi žien z Nového Targu srdečne blahožela kurzistkám povzbudzujúc ich, aby sa zúčastňovali aktivizácie života v Chyžnom cestou organizovania podujatí v miestnej kultúrnej miestnosti, organizovania dievčatmi det-ských školiek, zakladania záhradiek kvetinových a zeleninových, rozvoja chovy hydin.

Je treba priznať, že napriek fažkostiam, ktoré vytvára nedostatok osvetovej miestnosti, Spoločnosť v Chyžnom počítajúca 100 členov, prevádzka oživenú činnosť. Dôkazom toho je aj organizácia kurzu strihu a šitia alebo horúčkovita práca dvoch súborov tanecného a divadelného. Divadelný súbor predviedol dve hry: slovenskú „Tri vrecia zemiakov“ a poľskú „Takie sobie klopoty“. Tieto súbory majú 20 členov. Členovia Spoločnosti sa tiež aktívne zúčastňujú prác všetkých organizácií v obci. Vyriešenie nedorozumení týkajúcich sa využívania obecnej osvetovej miestnosti, ktoré teraz majú miesto, určite by túto prácu ešte viac oživilo a správne prevádzkanie činnosti odobralo by vládu poulárnemu tunu „jabłokowi“, ktorému niektorí venujú príliš veľa času.

Miestna skupina Spoločnosti mála by prejavil viac pochopenia pre spoluprácu celej dediny ako celku. Prajeme jej v tom veľa úspechov.

V PODSARNI divadelný súbor pripravil hru „Ženský zákon“, ktorú vredit vitaný predviedol v Lipnicy Wielkiej a v Podsrani.

V Lipnicy Wielkiej tanecný súbor pripravil program zložený z oravských piesni a tancovor, ktorý ukázal v Lipnicy a Jablonke.

V Chyžnom novovznikly 25 členný súbor pripravuje oravské piesne a tance.

JERZY NOCUN



S príležitostí ukončenia kurzu strihu a šitia tradična pamätná fotografia do rodinného albumu. Neskor bude sa detom rozprávať, ako sa mamička učila šit.

**POL'SKÁ ARMÁDA  
V BOJI ZA OSLOBODENIE  
ČSSR**

Pražská operácia 7.-9. mája 1945 bola konečnou etapou druhej svetovej vojny v Európe. Po zadzianí na Lužicku konfrocentívne nemeckej skupiny armády Centrum a po dobytí Berlína — vojska I. Ukrajinského frontu pohli sa smerom na Prahu. Táto úloha bola zverená silnému pravému pancierovému krídлу, ktoré malo uderiť po rievom brehu Labe, aby skupinu armády Centrum odrezalo od západu. Súčasne od východu pohli sa vojska štvrtého a najmä druhého Ukrajinského frontu, ktorého ľavé pancierové krídlo malo dojsť do Prahy a od juhu obklopiť nemecku armádu Centrum.

Súčasťou I. Ukrajinského frontu bola 2. pol'ská armáda (gen. Swierczewski) vyčerpaná v bojoch lužickej operácie, keď práve na ňu padla hlavná farska nemeckej konfrocentívnej. Teraz obdržal rozkaz prejsť k Labe. Prerazí front v Sudetoch v pásme 36 km. Premasledovať nepríateľa na pravom brehu Labe. Smer hlavného úderu nachádzal sa tiež na pravom krídle II. Armády.

7. mája na svitaní pol'ské divízie započali útok na pozície nepríateľa. Pol'ski vojaci obetavo spinili postavenie pred nimi úlohy a už dva dni neskôr dosiahli pozície, ktoré predvídalo velenie na štvrtý deň operácie.

Útočili tým zúrvejšie, že fašisti dokonca aj teraz, keď ich situácia bola bez východiska, nezrieckli sa oškívnych beštialt.

8. mája po dobytí obce Horka boli najdené hroby 32 pol'ských vojakov, ktorí pred niekoľkými dniami padli do nemeckého zajatia. Identifikujúca komisia zistila, že zavraždení mali vypichnuté oči, polámané ruky a rebra.

9. mája divízie 2. pol'skej armády vkráčeli na českú zem. Pre pol'ských vojakov bolo to veľkým zážitkom. Češi vitali ich veľmi srdečne, mnogokrát poskytvali pomoc ukazujúc výhodné prechody a podávajúc informácie o nepríateľoch. Zpravidla frontových novin 1. pancierového sboru „Pancerni“ takto to opisuje: „Sinkom a kvetinami vítao nás v týchto pamätných májových dňoch bratské spojenecké Česko-slovensko...“

...V každom okne, skoro z každej škary vejá červené, bielo-červené a bielo-modro-červené vlajky.

Na chodníkoch, trávnikoch, na cestách zhromažďujú sa davy lidi volajúci „nazdar, nazdar“...

Dňa 10. mája pokračovalo sa v rozhodnom prenasledovaní na fronte v širke od Litoměřic po Mělník smerom na Býnovec a Děčín. Ten istý deň výzvadný batalión 1. pol'skej pancierového sboru dosiahol Mělník. Nemnohé skupiny hitlerovskej armády snážia sa dosiahať k Labe, boli rýchlo a rozhadne likvidované vo veľkej miere za pomocí českého obyvateľstva. Boli to vlastne už koncové momenty pražskej operácie. 10. mája o 10. hod. veliteľ 2. pol'skej armády na základe rozkazu veliteľa I. Ukrajinského frontu nariadiť začať pochod. Najďalej, lebo az na severne prázské predmestia dospela výzvadná jednotka skladajúca sa zo štyroch tankov a štyroch pancierových del. Tuna tiež vojci 16. pancierového sboru posledný krát bojovali s obliehanými fašistickými jednotkami.

Účasť pol'skej armády v pražskej operácii, ktorá priniesla Československu konečnú slobodu, bola fragmentom bojov obrovského frontu. Avšak je nádherným príkladom pol'sko-československého spojenectva v boji s nepríateľom tak ako účasť československých vojakov v oslobodení južných oblastí Poľska.

PAVOL DERES

# NAVŠTEVUJEME

## ŠTUDENTOV



HELENA SILAN  
z Jurgowa. Študentka IV. roku  
Lekárskej fakulty.

... „Môj dedko v Jurgove podnes nechce uveriť, že čoskoro budem lekár. Začiatky mojich štúdií skutočne neboli ľahké. Nové neznáme, veľkomestské prostredie, jazykové ťažkosti v obore technických predmetov — neuľahčovali štart. Avšak pevna vôle, láska k budúcomu povolaniu ako aj pomoc rodičov, dovolili mi pretrvať ťažké začiatky. Veľa vďačím v tomto období Spoločnosti a redakcii „ŽIVOT“. Často som tu nachádzala pomoc, srdčnú starostlivosť a opateru. Teraz mám štipendium Prezidia PRN z Buska, preto aj začiem tam pracovať. Ale neskôr chcela by som sa vrátiť do rodného kraja a pracovať vo viedeckom stredisku. Nie je pravdou, že možnosti rozvoja dáva len veľké mesto. Možnosti sú v sade a úspech závisí len od nás samých.“

...Moje záujmy? Športujem, rada chodím do kina... Samozrejme, zaujíma ma istý chlapec; končí teraz štúdia na Vysokej škole technickej. Zatial na rozptýlenie nemá príliš veľa času. Ako všetci ktorí študujú medicinu trasiam sa pred skúškou z internej. Voľakedy tak isto som sa bála skúšky z mikrobiológie. Ale predsa dopadla na pätku.

...Niečo zaujímavé z obdobia mojich štúdií? Po prvých cvičeniach v pitevni — robila som pitvu brucha — nejaký čas nemohla som vziať do úst pečienku.

... Podmienky v internáte sú dobré. Bývam s dvoma sympatickými dievčatmi. Veľmi dobra je tiež organizácia podmienok k cvičeniu a odpočinku. Dokonca máme v internáte osvetovú miestnosť a vlastnú kaviarničku.“



WALDEMAR KEDAJ zo Zelowa  
okr. Łask. Študent II. roku ger-  
manistiky na Varšavskej uni-  
verzite.

... „Samozrejme hovorím aj český. Zo záľuby učím sa aj arabštinu. V mojich plánoch do budúcnosti mám ešte zvládnutie škandinávských jazykov.“

Lycéum v Jablonke ukončilo už asi 300 žiakov. Nemnohí uspokojili sa s maturovitou. Väčšina, lebo asi 200 osôb rozhodla sa pre ďalšie štúdia. Veľká skupina maturovantov zvolila si učiteľské povolanie a po absolvovaní učiteľských ústavov (Studium Nauczycielskie) už vyučujú na školách. Iní sa rozili po vysokých školách v celej vlasti, voliac najrôznejšie povolania a smery štúdií. Pováčenie sú to dcéry a synovia roľníkov zo Spiša a Oravy. Vďaka pomoci a starostlivosti Ľudového štátu ukončili strednú školu vo svojej rodnej reči a môžu sa vzdelať na vysokých školách. Sú tu tiež študenti z českých stredisík. Mnohí studujú na Varšavskej univerzite, bývajúc vysokoškolských internátoch.

Ako si radia so štúdiami? Aké majú existenčné podmienky? Aké plány do budúcnosti? — To sú otázky, ktoré študentom položila naša redakcia.

rôznych mestach, (bola som už v Poznani, Gdańsku, Katowiciach a tento rok budem v Toruni). Čiastočne tiež doma, pomahajúc rodičom. Zbožňujem zmotorizovanú turistiku po môjom rodnom kraji. Výlety sú veľmi príjemné, predsa podnikam tieto spolu s mojim chlapcom.

... Plány do budúcnosti? Skôr túžby. Chcela by som ďalej študovať a zdokonalovať si slovensky jazyk na bratislavskej univerzite. Pracovať budem asi v jednej z vojvodských knihovní.



IRENA GELATO-  
WA z Krempach.  
Študentka II. ro-  
ku Poľnohospo-  
dárskej vysokej  
školy (Wydział o-  
grodniczy SGGW).

... Často s dojatím spomínam školské roky. Profesor R. Turňa podnes mi nemôže zabudnúť, že neštudujem v Bratislave. Nezabudnuteľnou osobnosťou je profesor Wacławik. Pamätám si, že vždy zbožňoval valčíky a zachoval rezervu k moderným tancom.

... Milujem prírodu, práve preto som si zvolila tento smer štúdií. Mojm najobľúbenejším predmetom je fiziológia rastlín. Má rada veľmi zaujímavú prax vo výskumných strediskach SGGW. Rozhodla som sa pracovať po študiach priamo vo výrobe, napríklad v nejakom záhradníctve... Samozrejme najradšej by som sa vrátila do rodného kraja. Avšak obdržala som štipendium zo rzeszowského vojvodstva. Preto aj tam započiem prácu.

... Štúdia som si veľmi oblúbila. Tým viac, že nerobia mi väčšie ťažkosti. Vždy rada spomínam roky strávené na lycéum v Jablonke. Moja triedná profesorka Wigowa bola nádherným pedagógom a priateľom v jednej osobe.

... Ovzdušie môjho rodného domu je priaznive pre moje štúdia. Moji bratia tiež budú študovať.

Ako je vidieť všetci s ktorími sme sa rozprávali zdomácneli už vo Varšave, majú radi študentsky život a celkom dobre si radia so štúdiami. Najhoršie už majú za seba. Čaká ich ešte veľa námahy než s diplomami vo vrecku rozlúčia sa s vysokými školami a začnú pracovať. Všetci sú však presvedčení, že ich námahu vynahradí budúcnosť, čo im všetkým zo srdca prajeme.

Rozprával: J. NOCUN

Mestečko Nesebr leží na bulharskom pobreží Černého mora, asi 40 kilometrov severne od Burgasu, na malém ostrúvkovi, spojenom s pevninou asi 10 metrov širokým a 300 metrov dlouhým pásom pôdy. Sám ostrúvek je pouze 800 metrov dlouhý a 300 metrov široký, jeho břehy jsou však pries 20 metrů vysoké, strme, trčící z moře.

Dřívější jméno Nesebru zní Messemvria, což v řečtině znamená „město na moři“. První historická zmínka o tomto městě, založeném řeckými kolonizátoři z Megary a Halkedonu před 2500 lety patří Herodotovi, na 500 let před naším letopočtem.

Za panování řeckého a římského bylo město silně opevněno. Setkávali se zde řečtí kupci, kteří vozili zboží

z Atén, Pergamonu a Egypta. V pozdější době se Messemvria dostala pod panování byzantských císařů. Poprvé byla dobyta Bulhary w roce 812, vládce Chanem Krum. Potom město několikrát měnilo své pány, jimiž byly střídavě Byzancie a Bulharsko.

Za byzantských dob se stala Messemvria městem vyhnáných státníků a knížat, kteří upadli v císařskou nemilosť. Mnozí z nich tu stavěli domy a chrámy, jejichž počet na tomto malém území dosáhl výšky téměř 40. Šestnáct z nich se dodnes udrželo ve výše měně zachovalém stavu. Nejstarší je

Stará Mitropolija z VI. století — jeden z nejstarších křesťanských chrámů na světě.

Celý ostrov obklopovala 30 metrů vysoká obranná zeď — dnes už částečně zřícená, která se svými pevnostními baštami činila Messemvrii nedobytnou. Ještě 60 let po pádu Bulharska do turecké poroby si Messemvria zachovala svobodu.

Po osvobození Bulharska Ruskem v roce 1878 až do dnešného dne je Nesebr obydlen řeckou menšinou (v celém Bulharsku dnes žije asi 50 000

řek), v přítomné době má 2 500 obyvatel kteří se většinou živí rybářstvím a příjmy, plynoucími z tuzemské a zahraniční turistiky.

Tito obyvatelé mluví mezi sebou novoečeňtinou, všichni však mluví také bulharsky. Mají svou školu s vyučovacím jazykem řeckým, bulharština je však povinným předmětem.

Tažným zvýšetrem na ostrůvku a na pobřeží je osel nebo mezek, je tu dokonce několik velbloudů, kteří kromě jiných povinností se dívají fotografovat turisty jako zvláštnost — vedle byzantských chrámů. Nesebr, březen 1963.

BOHUSLAV KOPECKÝ

# NAŠA ANKETA

Rozpísaná súťaž-anketa priniesla nečakávané výsledky. Odpovede čitateľov pochádzajú z 22 mest a obci, v tom 11% odpovedí je od čitateľov žien. Na základe výpovedi môžeme zistieť, že časopis má veľký úspech a čitatelia netreplivo čakajú na každé nasledujúce číslo. Podstatnou záležitosťou, ktorú vysunuli čitatelia je ďalšie obohatenie „Života“ o aktuálne obrázky zpravodajstvo. Aktuálne v tom zmysle, aby uverejňovalo na jeho stránkach reportáže, články, informácie, porady — vybiehali dopredu.

Najväčší záujem prejavili čitatelia o články jednajúce o kultúre a to: publicistika, reportáže, dejiny pamäti hodnosti, súbory a ochotnícké divadla, fotografie, staré rozprávky a pod. Veľký záujem vzbudila séria populárno-vedeckých článkov venovaných prediskutovaní: „Ak budú žiť ľudia v roku 2.000“, záležitosť Kozmu, najnovším vedeckým výdobytkom, technike, štartu do hlbín oceánov atď.

Obľúbeným čítaním sú veľké morské katastrofy a neobvyklé vojnové udalosti. Veľmi kladne boli hodnotené materiály-reportáže zo Spiša a Oravy ako aj skoro všetky komentáre aktuálnych udalostí. Veľku popularitu získali si zprávy týkajúce sa úspechov a udalostí z CSSR. Ne menší úspech majú historické materiály a najmä jednotlivých oblasti, mest a národnov atď.

Mnohí čitatelia prajú si pošírenie literatúry a informácií o ľudovom umení, tradiciach, zvykoch, piesňach. Na stránkach časopisu čitatelia radi by videli tiež reportáže z exotických krajín, niektorí aj dobrý román na pokračovanie alebo dlhšie poviedky a tiež články spojené s patričnou výchovou mládeže a o športe.

Skoro každa anketová výpověď zaobráva sa poradami a to tak poradami právnika ako aj predovšetkým lekára, zverolekára a poľnohospodára. Všetci žiadajú, aby porady z oboru poľnohospodárstva mali doterajší charakter rad, „čo má robiť dobrý hospodár v najbližšom čase — mesiaci“.

Dalšou záležitosťou je vydávanie kalendára. Čitatelia domáhajú sa, aby kalendár vychádzal skôr, nie pozdejšie ako v decembri. Okrem toho čitatelia sugerujú prehľbenie tzv. „kalendára poľnohospodára“ s uvedením hospodárskych prac, prác spojených s chovom zvierat atď. Výpovede ankety týkali sa doterajšieho spôsobu redagovania časopisu zo zorného uhla výberu materiálov, fotografií a grafického úpravu. Len niektorí čitatelia žiadali uverejňovanie väčších a zreteľnejších fotografií, bližších prostriediu čítateľa.

Drahí čitatelia! Ďakujeme Vám za všetky zaslané odpovede. Po určitom čase opäť sa na Vás obrátíme s prosbou o poskytnutie nám nového ohodnotenia — čo sa v „Živote“ zmenilo. Chceme Vás uistieť, že každý Váš návrh a pranie, aby „Život“ bol ešte viac atraktívny, neujde naše pozornosť. Hoci nie je ľahko všetkým vyhovieť. Napr. niektorí žiadajú viac materiálov zo Spiša a Oravy a iní píšu nám v ankete „materiály zo sveta sú zaujímavejšie ako z domova“.

Obsah nášho časopisu tiež často nám nedovoľuje uverejnenie niekedy veľmi potrebného a zaujímavého článku alebo informácií. Tiež nemôžeme zváčšiť počet bariev, nakoľko je to spojené s plánom nákladov — rozpočtom, ktorý bol schválený na tento rok a s technickými podmienkami tlačiarne, ktoré nedovoľujú takúto zmenu.

Checene Vás ešte raz uistiť milí čitatelia, že každý Váš hlas je pre redakciu cenný a podrobne prejednávaný smerom k realizácii. Preto stále očakávame Vaše listy a nielen pri príležitosti súťažných ankiet.

Pozdravujeme Sjazd Spoločnosti, prejeme veľa úspechov v sjazdových rokovaniah ako aj v ďalšom spoločnom redagovaní časopisu „Život“.



lekarz  
medycyny

Strzeźmy nasze dzieci przed gruźlicą

Chociaż dzięki wspólnie średnemu leczniczemu takim jak: streptomycyna, hydrazyna, PAS, gruźlica w wielu wypadkach przestała być chorobą śmiertelną, to jednak stanowi ona nadal dużą niebezpieczność. Pewne jej postacie takie jak gruźlicę za-

palenie opon mózgowych gruźlicą prosówkową, i gruźlicą serowato-jamistą i w czasach dzisiejszych w dużym procentie kończą się śmiercią.

Dwie pierwsze z wyżej wymienionego gruźlicy występują zwłaszcza u dzieci i bardziej trudno poddają się leczeniu. Czy znaczy to, że jesteśmy wobec gruźlicy bezsilni? Być może, gdyż oprócz metod leczniczych jesteśmy w posiadaniu broni jeszcze skuteczniejszej niż leczenie — a jest to zapobieganie. Najważniejszą metodą zapobiegającą walce z gruźlicą są szczepienia ochronne szczepem BCG (bakterią Calmette — Guérin). Na podstawie wielkiego materiału statystycznego zostało stwierdzono, że dzieci szczepione BCG nie chorują prawie nigdy na gruźlicę zapalenie opon mózgowych, ani na gruźlicę prosówkową.

O tym, czy szczepionka się przyjęta, świadczą kontrole wane po pewnym czasie odzynu tuberkulonowego. Odporność na zakażenie gruźlicze zyskana dzięki szczepieniu nie jest trwałą. O jej wygaśnięciu mówią zmiana poprzednio dodatniego odzynu tuberkulonowego na ujemny. Wypadku takim należy dziecko zaszczepić ponownie.

W Polsce szczepienia przeciwgruźlicze są obowiązkowe. Po raz pierwszy dzieci szczepione są w kilka dni po urodzeniu. Niewątpliwie ważne jest sprawdzenie odzynów tuberkulonowych i w razie stwierdzenia braku odporności na gruźlicę — zaszczepienie ponowne przy każdej zmianie środowiska (co zawsze grozi zetknięciem się z infekcją gruźliczą) a więc przed oddaniem dziecka do przedszkola i szkoły.

Równie ważnymi metodami w walce z ta niebezpieczną chorobą jest izolowanie dzieci od osób chorych na gruźlicę a także podawanie im mleka wydzielonego przegotowanego. W mleku bowiem mogą się znajdować zarazki gruźlicy i sama tylko pasteuryzacja nie niszczy ich całkowicie.

Zakażenie gruźlicze w pierwszym okresie i wcześnie zauważone daje się łatwo opanować. Dlatego ważne są okresowe kontrolne zdjęcia rentgenowskie klatki piersiowej. Wszystkie niewyjaśnione staną podgorączkowe powinny być badane do końca się do lekarza.

Przestrzegając tych wszystkich wskazówek możemy ustrzec nasze dzieci przed gruźlicą ciągle niebezpieczną chorobą, jaką jest gruźlica.

Dr M. WOJNAROWSKI



inż.  
rolnik

Które krzewy jagodowe uprawiamy najczęściej?

Najczęściej uprawiamy agrest, porzeczkę, malinę. Owoc wymienionych krzewów w naszych gospodarstwach domowych służy do przygotowania dżemów, kompotów, soków oraz do przyprawy win domowych. Jedny

mi z najbardziej lubianych win domowego wyrobu, posiadających szlachetny smak są wino porzeczkowe (z czerwonej, białej oraz czarnej porzeczek). Dlatego krzewów tych nie brakuje zwykle na żadnej działce lub ogródzie.

W jaki sposób wysadzamy krzewy jagodowe?

Technika sadzenia krzewów jagodowych polega na wykopyaniu dołków, które mają takie rozmiary, aby korzenie sadzonego roślin mogły się swobodnie pomieścić. Krzewy sadzimy tak głęboko jak rosły poprzednio. Uszczodzona kora przed sadzeniem gładko przycinamy, przy sadzeniu nie zawiązamy ich ani nie urywamy, tylko rozkładamy w dołku tak, aby nie były sku-

pione w jednym miejscu. Obsypujemy następnie ziemią, którą dociskamy silnie do końców i podlewamy.

Po posadzeniu krzewy przycinamy. Agresty i porzeczki skracamy w ten sposób, że pozostawiamy ped, na którym jest 3 — 5 oczek. Po wyrośnięciu pedów pozostawiamy 4 — 6 najsielszych, słabszych pedów usuwamy. Malin obcinamy 10 — 15 cm nad ziemią, albo zupełnie przy ziemi. Dzięki temu osiągamy wyrośnięcie silnych pedów, które w następnym roku będą obficie owocowały. Wszystkie pędy, które obcielamy zbieramy i palimy, aby zapobiec rozszerzaniu się chorób i szkodników. Krzewy opryskać możemy również zaraz po wysadzeniu 1% roztworem kreゾtolu.

Jak pielęgnujemy krzewy jagodowe?

Przede wszystkim oczyszczamy je z chwastów. Co trzy lata stosujemy pod krzewy obornik. Pamiętamy również o cięciu. Każdego roku usuwamy pędy chore, słabe i te które zageszczają krzew. U malin przycinamy wierzchołki o 1/4 długości. Dzięki temu uzyskujemy zwiększenie sztywności pedów i zapobiegamy ich uginaniu się pod ciężarem owoców. Po sprzątaniu malin natychmiast wycinamy pędy dwuletnie, które owocowały. W ten sposób zapobiegamy rozszerzaniu się chorób malin.

Inż. M. SZWEDO



lekarz  
weter.

Zolzy lub „zlozy“ jak myśmy na Oravie nazívame ostra zákaňa choroba koní, ktorá v typových prípadoch prebiega s goráčkou a objavia sa zapalením blony slizovitej nosa i gardla, až zropieniem výtržkov v chlonných pôdszeczkových.

Zolzy vystupujú najčastejšie u ťrebiat. U koní starsých

spotyka sa je rada i to tyliko u tých, ktoré nie preneszli tegu chorobu v mladom wieku.

Zolzy sú chorobou wyłączne koni. Zachorujú one zwykłe w wieku ½ — 5 lat, rządzik występuje ta choroba w wieku 1 — 2 miesięcy lub u koni powyżej 5 lat. Niektóre konie zachorują coprawda i drugi raz na tej chorobie lecz prawie nigdy w tym samym roku. Choroba zaczyna się zwykle bezpośrednio po przeżyciu (zgrzany koní pieje zimnú vodu), po długej i ciękiej pracy itp. W większości jednak przypadków zolzy powstają na skutek przywleczenia zarazka do gospodarstwa, čo to podczas krycia, čo to po prostu przez sprzątanie koni z rôznych gospodarstw.

Okres vylegania choroby trwa 4 — 8 dní, potom pojawi sa niežit nosa, objaviajúci sa wydzielaniem mňemného slizu z nosdrzy. Po 3 — 4 dňoch wydzielina ta staje się

ropnou i w dużej ilości spływa po górnjej wardze. Na blonie śluzowej nosa powstają wrzody, a zwierzęta często kaszują. Prawie równocześnie węzły podszczepek stają się obrzmiałe, spuchnięte, gorące i bolesne. Ješli rupa z wežlom nie znajdzie ujścia naturalnej drogi, przebiega się na zewnątrz przez skórę. Po ujściu rupy na zewnątrz gorączka opada. Schorzenie to może dać powikania w postaci tzw. zolz wędrujących, kiedy rupa zaatakuje inne narządy poza głową i sýzja — lub też zolzy skórne.

Choroba w typowych przypadkach trwa 2 — 3 tygodnie i kończy się wyleczeniem. Przebieg jej zależy w dużej mierze od wieku i siły zwierzęcia. Zolzy u koni powyżej roku przebiegają pomyślnie. U ťrebiat często zdarza się powiklania i przebieg choroby jest dłuższy.

W leczeniu najważsze znaczenie ma zawsze staranna

opieka. Powietrze w stajni musi być czyste i równomiernie ogrzane. Karmić należy dobrym sianem i małą ilością owsa, w lecie zaś świeżą trawą.

W początku choroby pomyślnie wyniki w leczeniu daje wstrzyknięcie surowicy odpornościowej oraz zastosowanie sulfamidów. Również i penicylinę podawaną w odpowiednim czasie tzn. jeszcze przed przebiegiem i wydostaniem się na zewnątrz rupy, daje pomyślnie wyniki. Na obrzmiałe węzły podszczepek należy stosować ciepłe roztwarzające olejki. Podczas całej choroby należy zwierzę żywic karma latwo do przekąkania.

Zapobieganie zolzom polega na nie dopuszcaniu zdrowych koni, a zwłaszcza ťrebiat, do koni chorych. Poza tym bardzo ważnym momentem jest chronienie koni przed przebytiami wszelkiego rodzaju.

Dr. H. MĄCZKA



prawnik

Czynności prawne z zakresu obrotu nieruchomościami rolnymi (II). (Inne sposoby nabycia nieruchomości).

1. Często spotykany w praktyce pozaumownym sposobem nabycia nieruchomości jest jej nabycie przez siłę czasu czyli zasiedzenie. Według przepisów prawa rzecznego ten, kto posiada nieruchomość przez lat dawodsztwa, nabywa jej wła-

sność, chyba że w chwili objęcia nieruchomości w posiadanie był w złej wierze. Temu zaś, kto posiada nieruchomość przez lat trzydziestki, nie można nawet zarzucać złej wiary. Czasokres, po upływie którego nabycia się nieruchomości — w przypadku bezpodstawnego wpisu jej posiadacza do księgi wieczystej — jest krótszy i wynosi on dziesięć lat dla posiadacza nieruchomości w dobrym wierzeniu i lat dwadzieścia dla posiadacza nieruchomości wpisanej do księgi wieczystej w złej wierze. Termin powyższy (dziesięć lub dwadzieścia lat) dotyczy zarówno czasu posiadania nieruchomości jak i czasu istnienia wpisu w księdze wieczystej.

Z wyżej przytoczonych przepisów prawa wynika, że jedna z przesłanek, od których ustawodawca uzależnia czasokres, po upływie którego można nabycie nieruchomości w drodze zasiedzenia — jest dobra

lub złą wiara posiadacza. Nasuwa się więc pytanie — co rozumie się przez dobrą lub złą wiarę posiadacza? Posiadaczem rzeczy w dobrym wierze jest ten, kto sądzi błędnie, że jest jej właściwem. Czy błęd odnosi się do faktów, czy do przepisów prawnych, to dla istoty posiadania w dobrym wierze jest rzeczą obojętną.

Natomiast posiadaczem w złej wierze nazываемy każdego, kto albo wie, że prawo posiadania mu nie przysługuje albo przyjmuje się do mniej więcej oświadczenie, że każdy kto twierdzi, iż posiadacz jest w złej wierze winien okoliczność tę udowodnić swojej dobrzej wiary powiadacza nieruchomości.

Nabycie nieruchomości w drodze zasiedzenia siwiernica postanowieniem Sądu Powiatowego miejsca położenia nieruchomości w trybie tzw. postępowania niespornego.

2. O ile w stosunku do rzeczy ruchomej jest możliwe nabycie wasności tzw. rzeczy nielicznej, o tyle w stosunku do nieruchomości jest to wspólnie niemożliwe. Artykuł 60 stanowi bowiem, że nieruchomości, której własności właściciel sie źrzeka, staje się własnością Skarbu Państwa.

3. Nabycie własności nieruchomości możliwe jest również przez przyrost na podstawie prawa wodnego. Przepisów powyższych nie będzieśmy przytaczać — wypada jedynie zastrzegać, że chodzi tu o przymulisko na wodach płynących, jeziorach i stawach ooderwisku o nowotworzone wyspy, opuszczone lożyska wód płynących i jezior.

4. Wreszcie nieruchomości nabywać również w drodze tzw. sukcesji generalnej czyli spadkobrania.

Mgr W. KOWALSKI

**Z I V O T**  
**CZASOPISM**  
**SPOŁECZNO-**  
**KULTURALNE**  
**CZECHOSŁOWACKIEGO**  
**STOWARZYSZENIA**  
**KULTURALNEGO**

Redaguje Kolegium. Redaktor naczelný — Adam Chalupec. Z-ca red. nacz. — Marian Kaškiewicz. Redaktor graficzny — Danuta Kuraho. Redaktor techniczny — Jerzy Nocuń. Nadesłanych rekonopisów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo „PRASA KRAJOWA“ RSW Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 824-11. Adres Redakcji: Warszawa, Aleje Jerozolimskie 37 p I, tel. 21-15-41. Zamówienia i przedpłaty na prenumeratę przyjmują do dnia 15 grudnia br. — urzędu pocztowego, listonosze i placówki „Ruchu“. Można również zaprenumerować pismo dokonując wpływu na konto PKO nr 1-6-100020 CKPiW „Ruch“ Warszawa, ul. Srebrna 12, tel. 849-58. Ceny prenumeraty: roczna zł 12. — Prenumerata za granicę jest o 40% droższa. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmują Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch“ Warszawa, ul. Wilcza 46 nr konta PKO 1-6-10024, tel. 849-58. Egzemplarze zdezaktualizowane można nabierać w CKP i W „Ruch“ Warszawa, ul. Srebrna 12. Oddano do składania I.IV.63 r. Podpisano do druku 27.V.63 r. Druk. Zakłady Graficzne RSW „Prasa“, Warszawa, ul. Smolna 12. Zam. 645.

garinu, 8 dkg prăškového cukru, 3 veľké lyžice studeného mlieka, 2 veľké lyžice kakaa. Všetko nechá

# V

o vozni bolo dusno. Deň sa chýnil k večeru, ale horúčava ešte ne-porávila. Ludia sa tisli pri otvorených oknach.

Rad cestujem. Pozoru-jem svojich spolucestu-júcich a snažim sa uhadnúť ich vek, povahu, povolenie. Zavše sa i pomýjím, ale zväčša sú moje dohady správne. Ked Ludia cestujú, správajú sa akosi úprim-nejsie, nenuceniesie, prirodenie; a ked sa nadviaže rozhovor, povedia o sebe všetko otvorené. Ved' už samotná cesta nútí k úprimnosti!

Tentoraz mi štastie vari nepraje: kupé je prázdne. Na chodbe moju pozornosť upútala cestujúca zo susedného kúpeľa, ktorá celý čas stála pri okne. Biela hodvábna blizka, tenký šál na pevných vrkočoch, tvár veľmi opálená. Ale nemal som odvahu pribhovoriť sa jej.

Na stanici v Orlíe som kúpil dve malinovky. Ako som vchádzal do vozňa, moja počerná spolucestujúca ma privítala s otázkou:

— Je studená?

— Ako rad.

Chcela zísť dobu, ale sprievodky-

ňa ju pristavila:

— Nestihnete, hned sa pohneme.

Žena si vzdychla.

— Taká som smädná...

Podal som jej flašku malinovky. Vrádne sa na mňa usmiala a ja som jej na pravom liaci zbadal ne-velkú jazvu.

— Rád poslužím takej čarovnej spoločníčke.

Zena sa začervenalá. Po chvílikе som sa opýtal:

— Kam cestujete?

— Do Moskvy, — povedala, tro-

šku roztahujúc slová.

— Som lekárka, Kabardinka, a cestujem na konferenciu. Narodila som sa v Kurkuzíne, mám dvad-saťdeväť rokov. V Kabarde mam rodičov, muža i synčeka. Čo vás ešte zaujima?

Usmiala sa, a jej odmietavý i vy-

zývavý úsmev ma rozveselił. Od-

vetil som podobným tónom:

— Všetko je jasné, nemám viac otázok.

Najiaž len začať, a už to šlo. Dho som vŕhal opýtať sa jej na jazvu, napokon som si dodal odva-hy:

— Povedzte mi... kto vás ozdobil tu jazvou?

— Kto?... Môj muž...

Odpoved' ma zmiala.

— Prepáčte... ale hľadám bývalý?

— Mám len jedného muža, — hrio zodvívajúci hlavu. — Jedineho na celý život!

— Akože, teda on...

Pery jej zvlnil figlarsky úsmev.

— A vari mi tá jazva nepri-

stane?

— Práve naopak, inak by som

sa to neodvážil spýtať. Chvíľu sme mlčali.

— A môžete mi prezradit, čím je váš muž?

— Pastierom.

— Pastierom... Ale ved' vý ste lekárka?

— No a? Ja som lekárka a muž

vás muž?

— Ahoj, pastier, čo je na tom div-

né, ak aj samotná láska nie je div-ná vec?

— A už miernejsie dodala:

— Prepráčte mi moju prudkosť ale reči o takzvaných „nerovných man-zelstvach“, ma vedia poburit.

— Nemate sa čo ospravedlňovať,

ja som na vne. Ale teraz mi jedno-ducho musíte...

— Rozpovedat o svojej jazve?

Vošli sme do kúpeľa a sadli sme hned; tvár sa jej trocha zachmúrila, chvíľu zadumané pozerať

kamsi do neznáma.

\* \* \*

Od tých čias uplynulo päť rokov. Ano, päť rokov... Skončila som le-kársku fakultu a vrátila som sa pracovať do rodnej dediny. Otec i mama, ako sa vráti v siedmohr-nobi. Ich dcérka je lekárkou.

Ked som začala pracovať v kol-choznej poliklinike, nebola som si doist istá, inky ma neposlúchali. Na štastie sa zatiaľ nevyskytrli väčnejšie prípady, iba také mal-tkosti, ako vykľacentiny, ľahké zra-venia. Mojm pacientom sa rany ryciele hojili. Ked sa o tom rozle-tiel chýr, začali ku mne prichá-dzať chori z okolitých dedín.

Okolo mňa, ako to už byva začali sa kŕtut ľalapci. Teraz je mi často smeľie, keď si na to spome-niem, ale vtedy bolu pre mňa všet-ko nové a prirodené, načo tajit, illochilo mi to.

Raz som bola u známych na svadbe a zoznámila som sa tam s ľistým mladíkom. Bol taký zvláštny, vysoký, urastený, s orlím nosom, čiernymi iškrivými očami, v ktorých si sa mohol zhliadnúť ako v zrkadle. A taky jemný, zdvorilý! Iba tenké perly svedčili o vzdornej povahе. Nesputil to mňa celý večer oka a aj ja som ho ukradomky pozorovala. Z ničoho nič sme nad-viazali rozhovor.

Potom sme sa s Muchamedom stretli sa skoro každý deň. Všetko sa mi na ňom páčilo, ale neskôr som mala pocit, že niečo vo svojom správani predstiera, i keď to bol chlapec skromný a úprimný. Snažila som sa odohrať pochybnosti a hnevala som sa na seba, že ho zbytočne upodobňovalam.

Pravdaže, otec i matka zbadali, že Muchamed nie je mi ľahostajný a nezabudli ho pri každej prileži-

# Ch. Chápcarov



tanom je veľmi zle. Aj by sme ho odviezli do nemocnice, ale nev-ládce sa ani zodvihnut. Steká láska, „

Čo tu robiť?... Ak pôjdem na far-mu — bude z toho strasný škandál a nejst nemôžem — je to moja po-vinnosť, povinnosť lekára. Rozný-šala som, či Muchamed pochopí, že treba chorému pomôcť. Ved' láska je silnejšia než predusky, ne-dá na ľudskej reči.

Pastierovi som povedala:

„Podkme, ale najskôr do nemoc-nice po nástroje a lieky.“

Achmatchan ma chytil za ruku:

„Nepustím!“ Vytrila som sa mu. Viom pri-stúpil mnôj otec:

„Nechaj ju, Achmatchan. Chod, dcérka, v mene božom.“

Bola tmavá noc, na krok nebolo vidieť. Hviezdy sa skryli za obla-ky. Navôkol panovalo mŕtvo ticho, bol počut iba tažké odríkávanie koňa.

„Spokojtu som sa čudovala; ran-ka bola malá, nestalo to za rec. Po-tom som však pochopila, že vobeč neprišiel kvôli ruke. Proste sa chcel so mnou ďalej zoznať. Pozorne som mu výčistila ranku, natrela jódom, zaviazala. Zloživoj čierne oči, navias po-

tostí akoby medzi ľebo pochvaliť: „Pozrite...“ starček zdvíhol ru-ku, „rubal som drevo a poranil som sa.“

Spokojtu som sa čudovala; ran-ka bola malá, nestalo to za rec. Po-tom som však pochopila, že vobeč neprišiel kvôli ruke. Proste sa chcel so mnou ďalej zoznať. Pozorne som mu výčistila ranku, natrela jódom, zaviazala. Zloživoj čierne oči, navias po-

tostí akoby medzi ľebo pochvaliť: „Pozrite...“ starček zdvíhol ru-ku, „rubal som drevo a poranil som sa.“

Spokojtu som sa čudovala; ran-ka bola malá, nestalo to za rec. Po-tom som však pochopila, že vobeč neprišiel kvôli ruke. Proste sa chcel so mnou ďalej zoznať. Pozorne som mu výčistila ranku, natrela jódom, zaviazala. Zloživoj čierne oči, navias po-

tostí akoby medzi ľebo pochvaliť: „Pozrite...“ starček zdvíhol ru-ku, „rubal som drevo a poranil som sa.“

Spokojtu som sa čudovala; ran-ka bola malá, nestalo to za rec. Po-tom som však pochopila, že vobeč neprišiel kvôli ruke. Proste sa chcel so mnou ďalej zoznať. Pozorne som mu výčistila ranku, natrela jódom, zaviazala. Zloživoj čierne oči, navias po-

tostí akoby medzi ľebo pochvaliť: „Pozrite...“ starček zdvíhol ru-ku, „rubal som drevo a poranil som sa.“

Spokojtu som sa čudovala; ran-ka bola malá, nestalo to za rec. Po-tom som však pochopila, že vobeč neprišiel kvôli ruke. Proste sa chcel so mnou ďalej zoznať. Pozorne som mu výčistila ranku, natrela jódom, zaviazala. Zloživoj čierne oči, navias po-

tostí akoby medzi ľebo pochvaliť: „Pozrite...“ starček zdvíhol ru-ku, „rubal som drevo a poranil som sa.“

Spokojtu som sa čudovala; ran-ka bola malá, nestalo to za rec. Po-tom som však pochopila, že vobeč neprišiel kvôli ruke. Proste sa chcel so mnou ďalej zoznať. Pozorne som mu výčistila ranku, natrela jódom, zaviazala. Zloživoj čierne oči, navias po-

tostí akoby medzi ľebo pochvaliť: „Pozrite...“ starček zdvíhol ru-ku, „rubal som drevo a poranil som sa.“

Spokojtu som sa čudovala; ran-ka bola malá, nestalo to za rec. Po-tom som však pochopila, že vobeč neprišiel kvôli ruke. Proste sa chcel so mnou ďalej zoznať. Pozorne som mu výčistila ranku, natrela jódom, zaviazala. Zloživoj čierne oči, navias po-

tostí akoby medzi ľebo pochvaliť: „Pozrite...“ starček zdvíhol ru-ku, „rubal som drevo a poranil som sa.“

Spokojtu som sa čudovala; ran-ka bola malá, nestalo to za rec. Po-tom som však pochopila, že vobeč neprišiel kvôli ruke. Proste sa chcel so mnou ďalej zoznať. Pozorne som mu výčistila ranku, natrela jódom, zaviazala. Zloživoj čierne oči, navias po-

tostí akoby medzi ľebo pochvaliť: „Pozrite...“ starček zdvíhol ru-ku, „rubal som drevo a poranil som sa.“

Spokojtu som sa čudovala; ran-ka bola malá, nestalo to za rec. Po-tom som však pochopila, že vobeč neprišiel kvôli ruke. Proste sa chcel so mnou ďalej zoznať. Pozorne som mu výčistila ranku, natrela jódom, zaviazala. Zloživoj čierne oči, navias po-

tostí akoby medzi ľebo pochvaliť: „Pozrite...“ starček zdvíhol ru-ku, „rubal som drevo a poranil som sa.“

Spokojtu som sa čudovala; ran-ka bola malá, nestalo to za rec. Po-tom som však pochopila, že vobeč neprišiel kvôli ruke. Proste sa chcel so mnou ďalej zoznať. Pozorne som mu výčistila ranku, natrela jódom, zaviazala. Zloživoj čierne oči, navias po-

tostí akoby medzi ľebo pochvaliť: „Pozrite...“ starček zdvíhol ru-ku, „rubal som drevo a poranil som sa.“

Spokojtu som sa čudovala; ran-ka bola malá, nestalo to za rec. Po-tom som však pochopila, že vobeč neprišiel kvôli ruke. Proste sa chcel so mnou ďalej zoznať. Pozorne som mu výčistila ranku, natrela jódom, zaviazala. Zloživoj čierne oči, navias po-

tostí akoby medzi ľebo pochvaliť: „Pozrite...“ starček zdvíhol ru-ku, „rubal som drevo a poranil som sa.“

Spokojtu som sa čudovala; ran-ka bola malá, nestalo to za rec. Po-tom som však pochopila, že vobeč neprišiel kvôli ruke. Proste sa chcel so mnou ďalej zoznať. Pozorne som mu výčistila ranku, natrela jódom, zaviazala. Zloživoj čierne oči, navias po-

tostí akoby medzi ľebo pochvaliť: „Pozrite...“ starček zdvíhol ru-ku, „rubal som drevo a poranil som sa.“

Spokojtu som sa čudovala; ran-ka bola malá, nestalo to za rec. Po-tom som však pochopila, že vobeč neprišiel kvôli ruke. Proste sa chcel so mnou ďalej zoznať. Pozorne som mu výčistila ranku, natrela jódom, zaviazala. Zloživoj čierne oči, navias po-

tostí akoby medzi ľebo pochvaliť: „Pozrite...“ starček zdvíhol ru-ku, „rubal som drevo a poranil som sa.“

Spokojtu som sa čudovala; ran-ka bola malá, nestalo to za rec. Po-tom som však pochopila, že vobeč neprišiel kvôli ruke. Proste sa chcel so mnou ďalej zoznať. Pozorne som mu výčistila ranku, natrela jódom, zaviazala. Zloživoj čierne oči, navias po-

tostí akoby medzi ľebo pochvaliť: „Pozrite...“ starček zdvíhol ru-ku, „rubal som drevo a poranil som sa.“

Spokojtu som sa čudovala; ran-ka bola malá, nestalo to za rec. Po-tom som však pochopila, že vobeč neprišiel kvôli ruke. Proste sa chcel so mnou ďalej zoznať. Pozorne som mu výčistila ranku, natrela jódom, zaviazala. Zloživoj čierne oči, navias po-

tostí akoby medzi ľebo pochvaliť: „Pozrite...“ starček zdvíhol ru-ku, „rubal som drevo a poranil som sa.“

Spokojtu som sa čudovala; ran-ka bola malá, nestalo to za rec. Po-tom som však pochopila, že vobeč neprišiel kvôli ruke. Proste sa chcel so mnou ďalej zoznať. Pozorne som mu výčistila ranku, natrela jódom, zaviazala. Zloživoj čierne oči, navias po-

tostí akoby medzi ľebo pochvaliť: „Pozrite...“ starček zdvíhol ru-ku, „rubal som drevo a poranil som sa.“</p